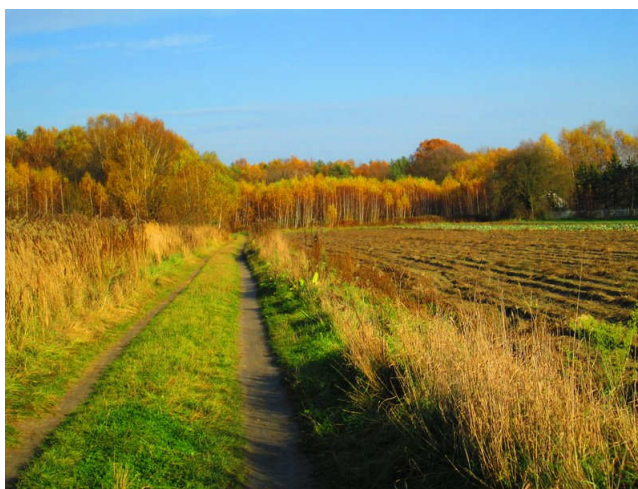

IRWiR PAN

Polska Akademia Nauk
Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa

Sprawozdanie z działalności naukowej IRWiR PAN w 2015 r.

WARSZAWA, MARZEC 2016

SPIS TREŚCI

I. ORGANIZACJA INSTYTUTU	3
II. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA DZIAŁALNOŚCI NAUKOWEJ	4
STOPNIE NAUKOWE	5
SIECI BADAWCZE	5
UPOWSZECHNIANIE WYNIKÓW BADAŃ	5
PRACE EKSPERCKIE	7
KONFERENCJE	8
WYKŁADY I REFERATY	10
WYKŁADY I REFERATY WYGŁOSZONE ZA GRANICĄ	19
NAGRODY I WYRÓŻNIENIA	20
PUBLIKACJE.....	21
III. GŁÓWNE WYNIKI BADAŃ	22
IV. PROJEKTY BADAWCZE „GRANTY”	34
PROJEKTY BADAWCZE REALIZOWANE W 2015 ROKU	34
PROJEKTY BADAWCZE ZAKOŃCZONE W 2015 ROKU	34
V. WSPÓŁPRACA Z ZAGRANICĄ	35
CHINY.....	35
UKRAINA.....	36
RUMUNIA.....	36
WĘGRY.....	36
POZOSTAŁE KRAJE	36
VI. SEMINARIA OGÓLNOKRAJOWE W IRWIR PAN W 2015 ROKU	38
ANEKS - WYKAZ PUBLIKACJI ZA 2015 ROK	38

I. ORGANIZACJA INSTYTUTU

Dyrektor

- dr Mirosław DRYGAS

Zastępca Dyrektora ds. Naukowych

- dr hab. Katarzyna ZAWALIŃSKA

Przewodniczący Rady Naukowej

- prof. dr hab. Henryk RUNOWSKI

Struktura organizacyjna Instytutu:

- Zakład Ekonomii Wsi
(kierownik: dr hab. Monika STANNY)
- Zakład Socjologii i Kultury Wsi
(kierownik: Prof. dr hab. Izabella BUKRABA-RYLSKA)
- Zakład Integracji Europejskiej
(kierownik: Prof. dr hab. Jerzy WILKIN)
- Zakład Socjologii Młodzieży i Edukacji
(kierownik: Prof. dr hab. Krystyna SZAFRANIEC)
- Zakład Analiz Zmian Społecznych na Wsi
(kierownik: Prof. dr hab. Maria HALAMSKA)
- Zakład Modelowania Ekonomicznego
(kierownik dr hab. Katarzyna ZAWALIŃSKA)

oraz

- Sekretariat
- Dział Finansowo-Księgowy
- Dział Projektów Naukowych
- Dział Organizacyjny
- Dział Informatyczny
- Biblioteka
- Wydawnictwa:
 - Kwartalnik „Wieś i Rolnictwo” oraz seria „Problemy Rozwoju Wsi i Rolnictwa”

II. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA DZIAŁALNOŚCI NAUKOWEJ

W roku 2015 IRWiR kontynuował realizację czteroletniego programu badawczego „Obszary wiejskie wobec wyzwań zrównoważonego rozwoju opartego na wiedzy”. Temat ten nawiązuje do Strategii „Europa 2020” oraz do celu trzeciego nowego programu ramowego UE w zakresie badań i innowacji „Horyzont 2020”, tzn. do „wyzwań społecznych” przed jakimi stoi Unia Europejska w najbliższej perspektywie. Ponadto w Instytucie realizowano 7 innych projektów finansowanych ze środków zewnętrznych, w tym dwa międzynarodowe (więcej na ten temat w dalszej części raportu).

W roku 2015 kontynuowane były zmiany kadrowe w IRWiR PAN. Zespół zasilili dr Piotr Gradziuk i mgr Anna Ciechomska, natomiast pracę w Instytucie zakończyli prof. dr hab. Wiesław Musiał, dr Jarosław Domalewski oraz dr Krzysztof Wasielewski. Obecnie Instytut zatrudnia 5 socjologów wsi, 1 socjologa edukacji, 1 etnografa, 2 geografów gospodarczych, 2 demografów oraz 15 ekonomistów specjalizujących się m.in. w ekonomii środowiska, ekonomii instytucjonalnej, ekonomii politycznej, ekonomii społecznej, ekonometrii i modelowaniu ekonomicznym. Instytut podtrzymuje zatem tradycję zatrudniania specjalistów z wielu dyscyplin i dziedzin, co pozwala na interdyscyplinarne podejście do analizy procesów zachodzących na polskiej wsi. Współpraca z zagranicznymi ośrodkami badawczymi dostarcza z kolei szerokiej perspektywy porównawczej dla badanych zjawisk.

W oparciu o Zarządzenie nr 6/2015 Dyrektora Instytutu Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN z dnia 22 października 2015 r. w Instytucie działała Komisja, której celem był coroczny przegląd dorobku naukowego pracowników naukowych w 2015 r. Podstawę oceny tego dorobku stanowił Regulamin przyjęty przez Radę Naukową 23 lutego 2000 r. i zatwierdzony przez Sekretarza Wydziału I PAN 12 stycznia 2001 r. Komisja obradowała w dniu 14 grudnia 2015 r. pod kierownictwem Przewodniczącego Rady Naukowej Instytutu prof. dr hab. Henryka Runowskiego. Komisja oceniała działalność pracowników w oparciu o „Arkusze oceny okresowej pracownika naukowego za 2015 rok”, w którym rozpatrywane były następujące punkty: 1. Ocena pracy w temacie planowym; 2. Aktywność w publikowaniu wyników badawczych; 3. Ekspertyzy i opracowania naukowe na zlecenie przedsiębiorstw bądź instytucji państwowych; 4. Zaangażowanie w pozyskiwanie i realizację projektów typu grantowego. 5. Pozycja w środowisku naukowym (członkostwo we władzach towarzystw naukowych, pełnienie funkcji redaktora naczelnego czasopism oraz członkostwo w zespołach eksperckich, promotorstwo w przewodach doktorskich); 6. Inne działania i inicjatywy (np. aktywna współpraca z zagranicą, opieka nad stażystami, referaty wygłaszane na konferencjach).

Komisja oceniła pozytywnie wszystkich pracowników, tak w zakresie aktywności naukowo-badawczej, publikacyjnej, organizacyjnej, jak i w zakresie współpracy naukowej z zagranicą. W niektórych przypadkach Komisja zaleciła wykorzystanie dorobku badawczego z 2015 roku do przygotowania artykułów w wysoko punktowanych czasopismach. W przypadku pięciu osób komisja podkreśliła konieczność zintensyfikowania prac nad rozprawą habilitacyjną, a jednej osobie zaleciła zintensyfikowanie pracy nad doktoratem. Jednocześnie Komisja podkreśliła liczne osiągnięcia pracowników naukowych, w tym m.in. intensywną działalność ekspercką, zaangażowanie licznych pracowników w przygotowanie i realizację projektów, rozwój współpracy z zagranicą a także uzyskanie przez jednego z pracowników stopnia doktora habilitowanego (jak poniżej).

W 2015 roku pracownikom IRWiR PAN zostały nadane następujące stopnie naukowe:
Dominika Milczarek-Andrzejewska – stopień doktora habilitowanego w dziedzinie nauk ekonomicznych

IRWiR PAN jest członkiem 2 międzynarodowych sieci badawczych:

1) European Network of Agricultural and Rural Policy Research Institutes (ENARPRI)

Specjalność naukowa: *ekonomika rolnictwa i rozwój obszarów wiejskich*

Jednostki naukowe tworzące sieć:

- CEPS – Centre of European Policy Studies – Bruksela, Belgia
- UPM-ETSIA – Universidad Politecnica de Madrid – Escuela Tecnica Superior de Ingenieros Agronomos, Madryt, Hiszpania
- FAL – Federal Agricultural Research Centre, Institute of Market Analysis and Agricultural Trade Policy, Brunschweig, Niemcy
- IEEP – Institute for European Environmental Policies – Londyn, Wielka Brytania
- INEA – Istituto Nazionale di Economia Agraria – Rzym, Włochy
- INRA – Institut de la Recherche Agronomique – Rennes, Francja
- LEI – Landbouweconomisch Institute, Agricultural Research Institute, Haga, Holandia
- MTT – Agrifood Research Finland, Helsinki, Finlandia
- FOI – Danish Research Institute of Food Economics, Frederiksberg, Dania
- UPATRAS – Department of Economics, University of Patras, Patras, Grecja
- VUZE – Department for Structural and Economic Development of Agriculture and Rural Areas, Research Institute of Agricultural Economics, Praga, Czechy
- IRWiR PAN – Institute of Rural and Agricultural Development, Polish Academy of Sciences, Warszawa, Polska

2) European Rural Development Network (ERDN)

Specjalność naukowa: *rozwój obszarów wiejskich*

Jednostki naukowe tworzące sieć:

- Institute of Agricultural and Food Economics, National Research Institute – IERiGŻ PIB, Warszawa (koordynator sieci)
- Institute of Rural and Agricultural Development, Polish Academy of Sciences, IRWiR PAN Warszawa,
- Institute of Technology and Life Sciences – ITP, Falenty
- Institute of Soil Science and Plant Cultivation – IUNG, Puławy
- Institute of Geography and Spatial Organization, Polish Academy of Sciences – IGiPZ PAN
- System Research Institute, Polish Academy of Sciences – IBS PAN
- Federal Institute of Agricultural Economics – Wiedeń, Austria
- International Institute for Applied System Analysis – Laxenburg, Austria
- Lithuanian Institute of Agrarian Economics – Wilno, Litwa
- Institute of Landscape Ecology of the Academy of Sciences - Czeskie Budziejowice, Czechy
- Institute of Agricultural Economics – Bukareszt, Rumunia
- Institute of Geography, Slovak Academy of Sciences – Bratysława, Słowacja

Upowszechnianie wyników badań:

Instytut Rozwoju Wsi Rolnictwa PAN jest ważnym zapleczem eksperckim dla wielu instytucji w Polsce. Pracownicy naukowci IRWiR PAN wykorzystują z powodzeniem swoją wiedzę dla wielu

praktycznych rozwiązań w kraju, uczestnicząc w różnego typu komitetach i radach programowych powoływanych przez organa rządowe i inne:

- **Dr Katarzyna Bańkowska** jest delegatem Polski na posiedzenia grup roboczych OECD „Polityka Rolna i Rynek” oraz „Rolnictwo i Środowisko”.
- **Dr Adam Czarnecki** jest członkiem grupy roboczej dot. „Turystyki wiejskiej” przy Ministerstwie Sportu i Turystyki.
- **Dr Mirosław Drygas** jest członkiem Rady Programowej kwartalnika „Zagadnienia Doradztwa Rolniczego”, członkiem Rady Naukowej czasopisma naukowego „Problemy Drobnych Gospodarstw Rolnych” wydawanego przez Europejskie Centrum Badawcze Drobnych Gospodarstw Rolnych Uniwersytetu Rolniczego im. Hugona Kołłątaja w Krakowie, redaktorem naczelnym kwartalnika „Wieś i Rolnictwo”, członkiem Editorial Board serii „Rural Areas and Development” wydawanej przez European Rural Development Network, członkiem Rady Naukowej IRWiR PAN, członkiem Grupy Roboczej ds. KSOW przy MRiRW, członkiem Grupy Zarządzającej Ewaluacją PROW 2014-2020, oraz zastępcą członka w Komitecie Monitorującym PROW 2014-2020, a także członkiem grupy roboczej ds. rozwoju obszarów wiejskich oraz grupy roboczej ds. dopłat bezpośrednich i zazieleniania przy COPA-COGECA (członek oddelegowany przez KRIR), członkiem Komitetu Wykonawczego Europejskiej Komisji ds. Rolnictwa przy FAO (Executive Committee of the European Commission on Agriculture) – członek na lata 2014-2016.
- **Prof. dr hab. Włodzimierz Dzun** jest członkiem Rady Naukowej IRWiR PAN.
- **Prof. dr hab. Izaak Frenkel** jest członkiem Rady Naukowej IRWiR.
- **Prof. dr hab. Jan Górecki** jest członkiem Rady Naukowej IRWiR PAN a także przewodniczącym Rady Programowej Uniwersytetu III wieku przy CBR Warszawa i Rady Programowej kwartalnika „Wieś i Rolnictwo” oraz Rady Programowej kwartalnika „Kultura Wsi Ludzie Wydarzenia Przemiany”.
- **Prof. dr hab. Maria Halamska** jest członkiem Komitetu Redakcyjnego kwartalnika „Wieś i Rolnictwo”, członkiem komitetu redakcyjnego czasopisma „Zagadnienia Ekonomiki Rolnej”, członkiem Rady Naukowej IRWiR PAN, członkiem Rady Naukowej Instytutu Ameryk i Europy UW oraz członkiem zespołu eksperckiego powołanego przez Ministra Rozwoju Regionalnego dla opracowania przez OECD przeglądu sytuacji na obszarach wiejskich w Polsce.
- **Dr Ryszard Kamiński** jest prezesem zarządu Forum Aktywizacji Obszarów Wiejskich, członkiem Komitetu Monitorującego Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020, Rady Ekspertkiej przy zarządzie Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2015-2017, ponadto pełni funkcję przedstawiciela polskich organizacji wiejskich w Europejskiej Sieci Organizacji Wiejskich PREPARE, pełni funkcję eksperta geograficznego dla Polski w ramach Europejskiej Sieci na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (ENRD) przy Komisji Europejskiej i jest przewodniczącym Rady Fundacji „Idealna Gmina”.
- **Prof. dr hab. Marek Kłodziński** jest członkiem Rady Naukowej IRWiR PAN oraz członkiem Rady Programowej Fundacji Europejski Fundusz Rozwoju Wsi.
- **Dr hab. Dominika Milczarek-Andrzejewska** jest członkiem Rady Naukowej IRWiR PAN.
- **Prof. dr hab. Wiesław Musiał** jest członkiem Rady Naukowej IRWiR PAN, a także członkiem Rady Naukowej „Acta Scientiarum Polonorum Seria Oeconomia” oraz członkiem Zespołu Redakcyjnego czasopisma „Problemy Drobnych Gospodarstw Rolnych”.
- **Dr Iwona Nurzyńska** jest redaktorem naukowym kolejnej edycji polsko-angielskiego „Raportu o stanie polskiej wsi. Polska Wieś 2014” (Rural Development Report 2014), członkiem Zespołu przy MRiRW ds. Opracowania raportu OECD „Rural Policy Review for Poland”, członkiem Zespołu międzynarodowego Europejskiej Sieci Rozwoju Obszarów

Wiejskich “ENRD Youth and Young Farmers initiative”, powołanego przez European Commission, DG Agriculture and Rural Development, Unit G.3. European Network and monitoring of rural development policy oraz sekretarzem Rady Naukowej IRWiR PAN.

- **Prof. dr hab. Andrzej Rosner** jest redaktorem naczelnym serii wydawniczej IRWiR PAN “Problemy Rozwoju Wsi i Rolnictwa” i członkiem Rady Naukowej IRWiR PAN.
- **Prof. dr hab. Izabella Bukraba-Rylska** jest członkiem Rady Naukowej IRWiR PAN, członkiem Rady Naukowej Instytutu Socjologii UW, przewodniczącą Rady Naukowej projektu MNiSzW: „Atlas niematerialnego dziedzictwa kultury wsi wielkopolskiej” realizowanego przez Muzeum Narodowe Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego w Szreniawie, członkiem Komitetu Redakcyjnego w piśmie CBR „Kultura Wsi”, członkiem Komitetu Redakcyjnego w piśmie „Artes Humanae” – UMCS oraz członkiem Komisji ds. nagród MNiSW.
- **Dr hab. Monika Stanny** jest członkiem Rady Naukowej IRWiR PAN.
- **Prof. dr hab. Krystyna Szafraniec** jest członkiem Rady Naukowej IRWiR PAN, członkiem Rady Wydziału Humanistycznego UMK oraz członkiem Editorial Board rosyjskiego periodyku naukowego „Sociologiczeskij Żurnał”, członkiem Editorial Board szwajcarskiego czasopisma “International Letters of Social and Humanistic Sciences”, a także członkiem paneli oceniających w NCN, członkiem zespołu ds. Edukacji w Komitecie Socjologii PAN.
- **Prof. dr hab. Maria Wieruszewska** jest członkiem Rady Naukowej IRWiR PAN.
- **Prof. dr hab. Jerzy Wilkin** jest członkiem rzeczywistym PAN, członkiem Rady Naukowej IRWiR PAN, członkiem Rady Wydziału Nauk Ekonomicznych UW, członkiem Rady Naukowej Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego, członkiem Rady Programowej Fundacji na Rzecz Rozwoju Polskiego Rolnictwa, członkiem Komitetu Redakcyjnego „Wieś i Rolnictwo”, członkiem Rady Naukowej „Kwartalnika Antymonopolowego i Regulacyjnego”, członkiem Rady Programowej czasopism „Zagadnienia Ekonomiki Rolnej”, „Ekonomia” i “Olsztyn Economic Journal”, członkiem Editorial Board „Society and Economy”, przewodniczącym Rady Programowej „Ekonomisty”, przewodniczącym Rady Redakcyjnej „Roczników Nauk Rolniczych. Seria G – Ekonomia rolnictwa”.
- **Dr hab. Katarzyna Zawalińska** jest członkiem Komitetu Redakcyjnego kwartalnika „Wieś i Rolnictwo”, Komitetu Redakcyjnego czasopisma „Agricultural Economics and Rural Development” oraz członkiem Steering Committee czasopisma EUROCHOICES, członkiem Rady Europejskiego Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnych (EAAE Board), członkiem Polskiego Towarzystwa Ewaluacyjnego (PTE), jak również członkiem Rady Naukowej IRWiR PAN.

Prace eksperckie wykonane przez pracowników naukowych IRWiR PAN w 2015 roku:

Lp.	Nazwa ekspertyzy	Wykonawca	Zleceniodawca
1.	Współredakcja wersji w języku angielskim Polskiego Kwestionariusza FAO „Stan różnorodności biologicznej dla żywienia i rolnictwa na świecie”	dr Katarzyna Bańkowska	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi
2.	Uwagi i komentarze odnośnie założeń makroekonomicznych, jakie mają być przyjęte w scenariuszu referencyjnym 2015 r. (EU Reference scenario).	dr Katarzyna Bańkowska	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi

3.	Analiza działań zarysowanych w dokumentach strategicznych i programowych, służących mobilności rolników i członków ich rodzin na pozarolniczym rynku pracy	dr Katarzyna Bańkowska	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi
4.	Wsparcie na rzecz rozwoju infrastruktury na obszarach wiejskich w ramach Polityki Spójności na lata 2014-2020	dr Katarzyna Bańkowska	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi
5.	Wpływ wprowadzonych przez UE w kwietniu 2014 r. jednostronnych preferencji taryfowych dla Ukrainy oraz planowanego wejścia w życie postanowień dotyczących pogłębionej i kompleksowej strefy wolnego handlu (DCFTA) stanowiących część Układu o stowarzyszeniu między Unią Europejską i jej państwami członkowskimi, z jednej strony, a Ukrainą z drugiej strony (Dz. Urz. UE L 161 z 29.05.2014 r., s.3), na bilans dwustronnych obrotów handlowych oraz polski sektor rolno-spożywczy	dr Mirosław Drygas dr Iwona Nurzyńska, dr Vitaliy Krupin, dr hab. Katarzyna Zawalińska, prof. Olena Borodina, prof. Viktor Borszczewski	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi
6.	Komentarz do prawyborów parlamentarnych 2015 z udziałem młodzieży	Prof. dr hab. Krystyna Szafraniec	Centrum Edukacji Obywatelskiej
7.	Hodowla roślin - działalność rolnicza, czy nie rolnicza - ekspertyza do celów podatkowych	Wiesław Musiał	Małopolska Hodowla Roślin w Krakowie
8.	16 raportów atrakcyjności inwestycyjnej województw w Polsce - 2015	P. Zarębski, H. Godlewska-Majkowska, A. Komor, D. Turek, M. Czernecki, M. Typa	Polska Agencja Informacji i Inwestycji Zagranicznych
9.	Ewaluacja ex-ante projektu Strategii Rozwoju Polski Centralnej do roku 2020 z perspektywą do 2030. Część dotycząca sektora rolnictwa i przetwórstwa rolno-spożywczego	Dr hab. Katarzyna Zawalińska, dr hab. Dominika Milczarek-Andrzejewska	Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju
10.	Opinia ekspercka dot. projektu filmu fabularnego o tematyce wiejskiej	Prof. Izabella Bukraba-Rylska	Sunpower Cinema & Yeti

Konferencje zorganizowane lub współorganizowane przez Instytut w 2015 roku:

W 2015 roku IRWiR PAN był współorganizatorem 3 konferencji naukowych, w tym dwóch międzynarodowych. Pracownicy naukowcy Instytutu wzięli udział w 85 konferencjach naukowych krajowych i 36 konferencjach międzynarodowych, przewodniczyli 9 sesjom konferencji krajowych i 8 sesjom konferencji międzynarodowych, uczestniczyli w 6 komitetach organizacyjnych konferencji krajowych i 8 komitetach organizacyjnych konferencji międzynarodowych.

Nazwa konferencji miejsce, data	Organizator, współorganizatorzy	Rodzaj konferencji
<i>Agricultural Policies and Rural Development: China and Poland</i> , Pekin, 27.05.2015	Instytut Rozwoju Wsi Chińskiej Akademii Nauk Społecznych, IRWiR PAN	międzynarodowa
<i>Alternatywne źródła dochodów w drobnych gospodarstwach rolnych</i> , Kraków, 25.06.2015	Uniwersytet Rolniczy im. Hugona Kołłątaja w Krakowie – Europejskie Centrum Badawcze Drobnych Gospodarstw Rolnych, Małopolskie Stowarzyszenie Doradztwa Rolniczego, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN, Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie, Oddział w Krakowie, Małopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Karniowicach, Małopolska Stowarzyszenie Doradztwa Rolniczego, Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa - Małopolski Oddział Regionalny, Agencja Rynku Rolnego – Oddział Terenowy w Krakowie, Małopolska Izba Rolnicza, Związek Młodzieży Wiejskiej, Poseł do Parlamentu Europejskiego - Czesław Siekierski	międzynarodowa
<i>Nowa Wspólna Polityka Rolna 2014-2020</i> , Kraków, 12.03.2015	Uniwersytet Rolniczy im. Hugona Kołłątaja w Krakowie - Wydział Rolniczo-Ekonomiczny, Europejskie Centrum Badawcze Drobnych Gospodarstw Rolnych, Małopolskie Stowarzyszenie Doradztwa Rolniczego, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN, Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie, Oddział w Krakowie, Małopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Karniowicach, Małopolska Izba Rolnicza, Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa - Małopolski Oddział Regionalny, Agencja Rynku Rolnego – Oddział Terenowy w Krakowie	krajowa

Wykłady i referaty wygłoszone na konferencjach naukowych w kraju i za granicą: 81

Tytuł	Imię	Nazwisko	Temat	Nazwa zjazdu lub konferencji	Kraj
Dr	Katarzyna	Bańkowska	Poster: „Nowe funkcje obszarów wiejskich w kontekście ewolucji pakietu klimatyczno-energetycznego UE”	Konferencja Polish Scientific Networks	Polska
Dr	Katarzyna	Bańkowska	Pakiet klimatyczno-energetyczny determinantem przeobrażeń obszarów wiejskich	XXII Kongres Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu (SERiA) „Kształtowanie rozwoju społeczno-ekonomicznego obszarów wiejskich”	Polska
Dr	Katarzyna	Bańkowska	The consequences of European energy and climate policy for rural development in Poland	13 European Rural Development Network 2015 Conference: The central-eastern EU model for competitive and sustainable agriculture and rural development	Polska
Dr	Adam	Czarnecki	Wielofunkcyjność przestrzeni wiejskiej. Typologia gmin wg form użytkowania ziemi (wspólnie z M. Stanny)	XXXI Seminarium Geografii Wsi „Obszary wiejskie – pierwsza dekada w Unii Europejskiej i nowa perspektywa”	Polska
Dr	Adam	Czarnecki	Zjawisko drugich domów a możliwości rozwoju lokalnej gospodarki	XXII Kongres Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu (SERiA) „Kształtowanie rozwoju społeczno-ekonomicznego obszarów wiejskich”	Polska
Dr	Adam	Czarnecki	Drugie domy jako forma turystyki wiejskiej: możliwości zatrudnienia i poprawy dochodów ludności wiejskiej. Wnioski z doświadczeń Polski i Finlandii	XVI Ogólnopolskie Sympozjum Agroturystyczne „Innowacyjność w turystyce wiejskiej a nowe możliwości zatrudnienia na obszarach wiejskich”	Polska

Dr	Adam	Czarnecki	Second-home tourism: Economic relationships between second-home owners and the local people. A comparative study between Finland and Poland	Polish-Chinese Conference „Agricultural Policies and Rural Development: China and Poland”	Chiny
Dr	Adam	Czarnecki	The lack-of-data dilemma: How to approach second housing in Poland in the context of incomplete official statistics?	8 th International Conference on Population Geographies of International Geographical Union Commission on Population Geography “The Spatial Dimensions of Population”	Australia
Dr Dr hab. Dr	Adam Monika Patrycjusz	Czarnecki Stanny Zarębski	Poster: “Interpreting spatio-temporal patterns of cervical cancer and breast cancer mortality in Poland”(wspólnie z J. Didkowską, U. Wojciechowską i J. Skokowskim)	8 th International Conference on Population Geographies of International Geographical Union Commission on Population Geography “The Spatial Dimensions of Population”	Australia
Dr	Mirosław	Drygas	Rola samorządu w rozwoju rolnictwa ekologicznego	Konferencja Rady Rolnictwa Ekologicznego przy MRiRW	Polska
Dr	Mirosław	Drygas	Innowacyjność determinantą zrównoważonej intensyfikacji produkcji rolniczej	Nowa Wspólna Polityka Rolna 2014-2020	Polska
Dr	Mirosław	Drygas	Monitoring Rozwoju Obszarów Wiejskich	25 lat Fundacji Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej	Polska
Dr	Mirosław	Drygas	Agricultural Advisory Services in Poland	Polish-Chinese Conference „Agricultural Policies and Rural Development: China and Poland”	Chiny

Dr	Mirosław	Drygas	Transatlantyckie Partnerstwo Inwestycyjne i Handlowe (TTIP) potencjalny wpływ na polskie rolnictwo	Bilateral and multilateral negotiations, the European Union and the future of farms in the EU – opportunities and threats	Włochy
Dr	Piotr	Gradziuk	Dobre praktyki z zakresu OZE na obszarach wiejskich	Odnawialne Źródła Energii na Obszarach Wiejskich	Polska
Prof. dr hab.	Maria	Halamska	The Evolution of Family Farms in Poland: Present Conditions and the Weight of the Past	Eastern European Countryside Revisited – 25 years after the transition	Polska
Prof. dr hab.	Maria	Halamska	Wiejska Europa: struktura społeczna obszarów wiejskich	Regiony zjednoczonej Europy. Oblicza – wyzwania – strategie rozwoju	Polska
Prof. dr hab.	Marek	Kłodziński	Bariery rozwoju obszarów wiejskich ze szczególnym uwzględnieniem sektora MSP	Obszary wiejskie – pierwsza dekada w UE i Nowa Perspektywa	Polska
Prof. dr hab.	Marek	Kłodziński	Aktualne zagadnienia w rozwoju międzynarodowych stosunków gospodarczych	Globalne problemy rolnictwa, leśnictwa i gospodarki żywnościowej	Polska
Dr	Vitaliy	Krupin	Cross-border commuting of rural population in Ukraine: policy challenges and directions	Międzynarodowa konferencja naukowa „Wyzwania polityki regionalnej w aspekcie rozwoju społeczno-gospodarczego obszarów transgranicznych”	Polska
Dr	Vitaliy	Krupin	Small family farms in agricultural production of Ukraine	Alternatywne źródła dochodów w drobnych gospodarstwach rolnych Unii Europejskiej	Polska

Dr	Vitaliy	Krupin	Financial self-sufficiency of rural communities in Ukraine in the context of administrative-territorial reform	XXII Kongres Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu (SERiA) „Kształtowanie rozwoju społeczno-ekonomicznego obszarów wiejskich”	Polska
Dr	Vitaliy	Krupin	Agricultural Market Agency in regulation of grain market in Poland	Ogólnokrajowa naukowo-praktyczna konferencja młodych naukowców „Ekonomia Ukrainy w warunkach współczesnych transformacji geopolitycznych”	Ukraina
Dr	Vitaliy	Krupin	Development of small family farms in Ukraine	Transition in Agriculture – Agricultural Economics in Transition XII	Węgry
Dr	Sylwia	Michalska	Filipina Płaskowicka i jej dzieło: zadania i rola Kół Gospodyń Wiejskich dawniej i współcześnie	Niepokorne-buntowniczkireformatorki-aktywistki, czyli kobiety dokonujące transformacji rzeczywistości	Polska
Dr	Sylwia	Michalska	Innowacje społeczne jako narzędzie aktywizacji ludności wiejskiej – uczestniczka panelu	Wdrażanie innowacji społecznych w Polsce	Polska
Dr	Sylwia	Michalska	Przemoc domowa w pamiętnikach kobiet wiejskich	Perspektywa biograficzna - kobiety	Polska
Dr	Sylwia	Michalska	New social roles of rural women after system transformation in Poland	Eastern European Countryside Revisited – 25 years after the transition	Polska
Dr	Sylwia	Michalska	The LEADER approach and new relationships of women and men in rural communities	XXVI European Society for Rural Sociology Congress	Szkocja

Dr hab.	Dominika	Milczarek-Andrzejewska	Pozycja rolników w łańcuchu żywnościowym na przykładzie sektora mleczarskiego w Polsce	XXII Kongres Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu (SERiA) „Kształtowanie rozwoju społeczno-ekonomicznego obszarów wiejskich”	Polska
Dr hab.	Dominika	Milczarek-Andrzejewska,	Oxford-Style Debate on Agricultural Land Use Conflicts in the Global Context	Agriculture in an Interconnected World, 29th International Conference of Agricultural Economists	Włochy
Prof. dr hab.	Jerzy	Wilkin			
Dr hab.	Katarzyna	Zawalińska			
Prof. dr hab.	Wiesław	Musiał	Small farms as one of the factors sustaining biodiversity in mid - field habitats in southern Poland	Annual Sustainable Development Conference	Tajlandia
Prof. dr hab.	Wiesław	Musiał	Rolnictwo Polski w Unii Europejskiej - analiza nowej WPR	Współpraca w rolnictwie Polski i Białorusi	Białoruś
Prof. dr hab.	Wiesław	Musiał	Drobne gospodarstwa rolne w nowej polityce rolnej UE	Alternatywne źródła dochodów w drobnych gospodarstwach rolnych Unii Europejskiej	Polska
Dr	Iwona	Nurzyńska	Koncepcja zrównoważonej intensyfikacji produkcji rolnej a Wspólna Polityka Rolna	Czy możliwa jest zrównoważona intensyfikacja w rolnictwie?	Polska
Dr	Iwona	Nurzyńska	Wspólna Polityka Rolna UE a koncepcja zrównoważonej intensyfikacji	XXII Kongres Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu (SERiA) „Kształtowanie rozwoju społeczno-ekonomicznego obszarów wiejskich”	Polska
Dr	Iwona	Nurzyńska	Przedsiębiorczość w procesach dywersyfikacji działalności gospodarczej na obszarach wiejskich	III Kongres Nauk Rolniczych „Nauka-praktyce”	Polska

Dr	Iwona	Nurzyńska	Rural Entrepreneurship Support Instruments in Poland	Polish-Chinese Conference „Agricultural Policies and Rural Development: China and Poland”	Chiny
Prof. dr hab.	Andrzej	Rosner	Wielofunkcyjność przestrzeni wiejskiej. Typologia gmin wg form użytkowania ziemi	XXXI Seminarium Geografii Wsi. Obszary wiejskie - pierwsza dekada w Unii Europejskiej i nowa perspektywa	Polska
Prof. dr hab.	Andrzej	Rosner	Obszary wiejskie strukturalnie zróżnicowane	III Kongres Nauk Rolniczych „Nauka-praktyce”	Polska
Prof. dr hab.	Andrzej	Rosner	Zróżnicowanie przestrzenne obszarów wiejskich z punktu widzenia poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego	Konferencja IUNG „Wielofunkcyjny rozwój obszarów problemowych rolnictwa”	Polska
Prof. dr hab.	Izabella	Bukraba-Rylska	Humanistyka – od spirytualizmu do somatyzmu	Konferencja Międzynarodowa „Świat oczyma duszy”	Polska
Prof. dr hab.	Izabella	Bukraba-Rylska	Przemiany na wsi polskiej w badaniach socjologicznych	Międzynarodowa Konferencja „Dynamika rozwoju gwar słowiańskich”	Polska
Prof. dr hab.	Izabella	Bukraba-Rylska	Od egocefalocentryzmu do noskorpocyrkularyzmu	Konferencja Międzynarodowa „Cultural Studies and Speculative Realism”	Polska
Prof. dr hab.	Izabella	Bukraba-Rylska	Samorządność lokalna. Implikacje socjologiczne	Samorządność- Wspólnota-Rozwój	Polska
Prof. dr hab.	Izabella	Bukraba-Rylska	Znaczenie lokalnego dziedzictwa kulturowego	Dziedzictwo kulturowe wsi wielkopolskiej	Polska
Prof. dr hab.	Izabella	Bukraba-Rylska	Interdyscyplinarność, czyli „jońskie zauroczenie” (udział w panelu)	Seminarium – „Interdyscyplinarność w naukach społecznych i humanistycznych”	Polska
Dr hab.	Monika	Stanny	Wielofunkcyjność przestrzeni wiejskiej. Typologia gmin wg form użytkowania ziemi	XXXI Seminarium Geografii Wsi. Obszary wiejskie - pierwsza dekada w Unii Europejskiej i nowa perspektywa	Polska

Dr hab.	Monika	Stanny	(Wolne) zasoby pracy na wsi.	Seminarium Marszałka woj. mazowieckiego: „Jak sensownie wydać 200 mln na bezrobocie młodzieży w regionie?”	Polska
Dr hab.	Monika	Stanny	Przestrzenna asymetria kwestii społecznych - wyniki Monitoringu rozwoju obszarów wiejskich	Współczesne koncepcje w polityce społecznej – wyzwania i realia	Polska
Dr hab.	Monika	Stanny	Rozwój społeczno-gospodarczy obszarów wiejskich - egalitaryzm czy elitaryzm terytorialny	XXII Kongres Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu (SERiA) „Kształtowanie rozwoju społeczno-ekonomicznego obszarów wiejskich”	Polska
Dr hab.	Monika	Stanny	Obszary wiejskie strukturalnie zróżnicowane	III Kongres Nauk Rolniczych „Nauka-praktyce”	Polska
Dr hab.	Monika	Stanny	Poziom rozwoju społeczno-gospodarczego obszarów wiejskich w Polsce - 25 lat przemian	25 lat Fundacji Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej	Polska
Dr hab.	Monika	Stanny	Family model of the Polish young generation in the view of European demographic trends	Polish-Chinese Conference „Agricultural Policies and Rural Development: China and Poland”	Chiny
Dr hab.	Monika	Stanny	Current Spatial Trends of Socio-Economic Development of Rural Areas in Poland	8 th International Conference on Population Geographies of International Geographical Union Commission on Population Geography “The Spatial Dimensions of Population”	Australia
Prof. dr hab.	Krystyna	Szafraniec	keynote speaker: Młodość i młodzież - okiem socjologa	Młodzi w Centrum w ujęciu interdyscyplinarnym	Polska

Prof. dr hab.	Krystyna	Szafraniec	udział w panelu dyskusyjnym, stolik edukacyjny	Europejskie Forum Nowych Idei: <i>Rozmowy przed EFNI: Ekosystem współpracy dla zmiany społecznej. Frazes czy realna szansa?</i>	Polska
Prof. dr hab.	Krystyna	Szafraniec	Socialization processes and the new young generation in Poland	Youth in post-communist countries: structural background, socialization and educational processes	Polska
Prof. dr hab.	Krystyna	Szafraniec	Youth and political changes in Poland	Youth in post-communist countries : entering the adulthood, presence in public sphere, social cohesion	Polska
Prof. dr hab.	Krystyna	Szafraniec	Social cohesion vs. social challenges and threats	Youth in post-communist countries : entering the adulthood, presence in public sphere, social cohesion	Polska
Prof. dr hab.	Krystyna	Szafraniec	Farmers and rural inhabitants in Poland: changes in life condition, system of value and political orientations after 1989	Eastern European Countryside Revisited – 25 years after the transition	Polska
Prof. dr hab.	Krystyna	Szafraniec	Youth in (post)communist space - a driver of social change or a big social problem? Some remarks based on an international project covering several European and Asian countries	Differences, inequalities and sociological imagination, 12th Conference of the European Sociological Association	Czechy
Dr	Ruta	Śpiewak	Kooperatywy spożywcze jako polska odmiana alternatywnych sieci żywności (z A. Bilewicz)	Socjologia kooperacji. Społeczne aspekty funkcjonowania nowych form spółdzielczości w Polsce	Polska
Dr	Ruta	Śpiewak	Organic farming as an factor of local change	Polish-Chinese Conference „Agricultural Policies and Rural Development: China and Poland”	Chiny

Dr	Ruta	Śpiewak	Neither notherns nor southern. Towards the polish model of Alternative Food Networks	The social meaning of food	Węgry
Dr	Ruta	Śpiewak	Different structures of Alternative Food Networks in Poland: Traditional and New	Eastern European Countryside Revisited – 25 years after the transition	Polska
Prof. dr hab.	Jerzy	Wilkin	Samorządność i samoorganizacja a rozwój gospodarczy	Przedsiębiorczość gospodarcza a rozwój lokalny	Polska
Prof. dr hab.	Jerzy	Wilkin	Od sektorowej polityki rolnej do zintegrowanej polityki zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich	Forum Debaty Publicznej: Obszary wiejskie w rozwoju kraju. Co dynamizuje a co hamuje rozwój?	Polska
Prof. dr hab.	Jerzy	Wilkin	Polityka podatkowa a jakość rządzenia	Problemy etyczne tworzenia i stosowania prawa podatkowego	Polska
Prof. dr hab.	Jerzy	Wilkin	Kultura a instytucje – relacje i znaczenie dla gospodarowania	Instytucje w teorii i praktyce	Polska
Prof. dr hab.	Jerzy	Wilkin	Zasady oceny czasopism naukowych w Polsce	Publikacje naukowe w systemie oceny naukometrycznej	Polska
Prof. dr hab.	Jerzy	Wilkin	Wielofunkcyjność ziemi rolnej i konflikty związane z jej wykorzystaniem	Alternatywne źródła dochodów w drobnych gospodarstwach rolnych	Polska
Dr	Patrycjusz	Zarębski	Identyfikacja czynników rozwoju przedsiębiorstw na obszarach wiejskich w Polsce w ujęciu przestrzennym	XXII Kongres Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu (SERiA) „Kształtowanie rozwoju społeczno-ekonomicznego obszarów wiejskich”	Polska
Dr	Patrycjusz	Zarębski	Atrakcyjność inwestycyjna województw w Polsce	Konferencja prasowa „Raport atrakcyjności inwestycyjnej województw - 2015”	Polska

Dr	Patrycjusz	Zarebski	Sustainable development and tourism. Example of investments connected with the installation of solar collectors in seaside lodging facilities	XII Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Kompleksowe i szczegółowe problemy inżynierii środowiska”	Polska
Dr hab.	Katarzyna	Zawalińska	How increasing investments in R&D would contribute to development of Poland and its regions?	18th Annual GTAP Conference: “Information for the Policy Maker: Practical Economic Modelling for Tomorrow”	Australia
Dr hab.	Katarzyna	Zawalińska	Regional Input-Output Studies: A Systematic Literature Review	18th Annual GTAP Conference: “Information for the Policy Maker: Practical Economic Modelling for Tomorrow”	Australia
Dr hab.	Katarzyna	Zawalińska	Modelling R&D investment target within the Europe 2020 strategy: regional CGE analysis for Poland	55th ERSAs Congress: World Renaissance: Changing roles for people and places	Portugalia
Dr hab.	Katarzyna	Zawalińska	Organizacja sesji specjalnej: CGE models as research tools for smart growth analyses	55th ERSAs Congress: World Renaissance: Changing roles for people and places	Portugalia
Dr hab.	Katarzyna	Zawalińska	Challenges of modelling regional impact of selected policies with use of CGE in Poland	CGE modeling for policy analysis – international cases	Finlandia
Dr hab.	Katarzyna	Zawalińska	Impact of agricultural policy on land market in Poland	Polsko-Chińska konferencja: „Agricultural Policies and Rural Development: China and Poland”	Chiny

Wykłady i referaty wygłoszone za granicą, na zaproszenie instytucji naukowych, nie będące referatami, czy wykładami w trakcie konferencji ani działalnością dydaktyczną: 1

Tytuł	Imię	Nazwisko	Temat	Nazwa instytucji zapraszającej	Kraj
-------	------	----------	-------	--------------------------------	------

dr	Vitaliy	Krupin	Polskie doświadczenie wprowadzania rynku kupna-sprzedaży gruntów	Państwowa Instytucja „Instytut Ekonomii i Prognozowania Narodowej Akademii Nauk Ukrainy”	Ukraina
----	---------	--------	--	--	---------

Nagrody i wyróżnienia uzyskane przez pracowników IRWIR PAN w 2015 roku

nazwa nagrody	za co przyznana	przez kogo	komu
Medal Polskiej Akademii Nauk	Za zasługi dla rozwoju nauk demograficznych w Polsce	Prezes Polskiej Akademii Nauk	Prof. dr hab. Andrzej Rosner
Nagroda organizacyjna Rektora UR III ^o	Za przewodzenie Senackiej Komisji Finansowej	Rektor Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie	Prof. dr hab. Wiesław Musiał
Tytuł Doktora Honoris Causa		Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie	Prof. dr hab. Jerzy Wilkin
Odnaka honorowa Zasłużony dla rolnictwa	Za zasługi dla rolnictwa i rozwoju wsi	Minister Rozwoju Wsi i Rolnictwa	Dr hab. Monika Stanny
Nagroda za najlepszy poster na 8 th International Conference on Population Geographies of International Geographical Union Commission on Population Geography “The Spatial Dimensions of Population”, Brisbane, Australia	Poster “Interpreting spatio-temporal patterns of cervical cancer and breast cancer mortality in Poland”	Jury konkursu na najlepszy poster 8 th International Conference on Population Geographies: Prof. David Swanson, Prof. Martin Bell, Prof. Ellen Percy Kraly, Dr Elin Charles-Edwards	Dr hab. Monika Stanny, dr Adam Czarnecki, dr Patrycjusz Zarębski
Wyróżnienie za najlepszą prezentację referatu podczas XXII Kongresu Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu	Referat: „Identyfikacja czynników rozwoju przedsiębiorstw na obszarach wiejskich w Polsce w ujęciu przestrzennym”	Stowarzyszenie Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu	Dr Patrycjusz Zarębski

Ponadto dr Patrycjusz Zarębski otrzymał premię za wybitne osiągnięcia organizacyjne, eksperckie i naukowe.

W 2015 roku pracownicy naukowcy IRWiR PAN opublikowali łącznie 75 pozycji, w tym: 4 książki autorskie, 27 rozdziałów w książkach (w tym sześć w języku obcym), 43 artykuły naukowe w czasopismach recenzowanych (w tym 1 w czasopiśmie wyróżnionym w Journal Citation Reports) oraz 1 artykuł w innym czasopiśmie (wykaz publikacji pracowników naukowych Instytutu zamieszczony jest w Aneksie).

Instytut kontynuował działalność wydawniczą publikując kwartalnik „Wieś i Rolnictwo” (w 2015 roku wydano 4 numery, w tym jeden numer podwójny), który posiada **14 punktów** w ogłoszonym przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego wykazie czasopism naukowych.

W 2015 roku kontynuowano wydawanie serii książkowej „Problemy Rozwoju Wsi i Rolnictwa”. Opublikowano jedną pozycję w nakładzie 300 egzemplarzy:

	Autor	Tytuł	Miejsce wydania, wydawnictwo
	Włodzimierz Dzun	Gospodarstwa rolne osób prawnych w procesie transformacji systemowej i integracji z UE	Warszawa, IRWiR PAN, seria: „Problemy Rozwoju Wsi i Rolnictwa”

III. GŁÓWNE WYNIKI BADAŃ PROWADZONYCH W INSTYTUCIE W 2015 ROKU

Badania IRWiR PAN w 2015 r. koncentrowały się na kilku wiodących zagadnieniach dotyczących: 1) zmian strukturalnych czynników wytwórczych (pracy i ziemi) na wsi, 2) rozwoju społeczno-gospodarczego obszarów wiejskich, 3) zasobów kulturowych wsi, 4) funkcji przyrodniczych obszarów wiejskich, 5) otoczenia instytucjonalnego wsi i rolnictwa, 6) polityk i regulacji państwowych oddziałujących na wieś i rolnictwo, 7) rozwoju obszarów wiejskich przykładowych krajów europejskich (Finlandii i Ukrainy) oraz na 8) rozważań teoretycznych i metodologicznych w badaniach nad zmianami wsi. Główne wyniki badań zostały podsumowane w następujących wnioskach.

Zmiany strukturalne czynników pracy i ziemi na wsi

Prognozowana liczba ludności kraju do 2050 będzie się zmniejszać, jednak odsetek ludności wiejskiej w tym czasie ulegnie zwiększeniu. Przy założeniach przyjętych przez GUS liczba ludności kraju będzie się zmniejszać i w 2050 r. ma wynieść ok. 34,0 mln, czyli o ponad 4,5 mln (o 11,8%) mniej w stosunku do stanu z 2013 r. (ok. 38,5 mln). Skala spadku będzie sukcesywnie narastać: od ok. 300 tys. w pięcioleciu 2015-2019 do ponad 800 tys. w każdym pięcioleciu po 2035 r. Prawie 98% przewidywanego w całym okresie prognozy spadku obejmie mieszkańców miast, których liczebność zmniejszy się w tym czasie z ok. 23,3 do ok. 18,8 mln (o 19,1%). Natomiast liczba ludności wiejskiej początkowo będzie się zwiększać (z ok. 15,2 mln w 2013 r. do 15,6 mln w 2030 r.), zmniejszając się następnie do ok. 15,1 mln. w 2050 r. Przewidywany do 2030 r. wzrost liczby ludności wiejskiej zasilany będzie głównie przez dodatnie saldo migracji wewnętrznych i dopiero późniejszy spadek przez ujemny przyrost naturalny. W rezultacie, według GUS odsetek ludności wiejskiej zwiększy się w całym okresie prognozy do 2050 z 39,5% do 44,5 %. Wynik ten jest jednak rozbieżny z prognozami ONZ, które mówią, że liczba mieszkańców wsi ma być o ok. 4,8 mln mniejsza w 2050 r. niż w 2013 r., a ich udział w ogólnej liczbie ludności zmniejszy w tym czasie do 30%.

Zmianom absolutnej liczby ludności towarzyszyć będą głębokie zmiany w jej strukturze demograficznej, przede wszystkim w strukturze wieku. Główną tendencją tych zmian będzie szybki proces starzenia się populacji. W strukturze ludności według tradycyjnych ekonomicznych grup wieku odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym wzrośnie w całym okresie prognozy z 18,4 do 36,5%. Jednocześnie znacznie zmniejszy się odsetek ludności w wieku produkcyjnym (z 63,4 do 48,8%). W rezultacie wskaźnik obciążenia demograficznego ludnością w wieku poprodukcyjnym wzrośnie z 29 do 75 na 100 osób w wieku produkcyjnym. Podniesienie wieku emerytalnego złagodzi natężenie tych niekorzystnych tendencji. W tym wariantcie odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym obniży się w 2050 r. do 29,3%, ludności w wieku produkcyjnym wzrośnie do 56,1%, a wskaźnik obciążenia demograficznego ludnością w wieku poprodukcyjnym obniży się do 52 osób. Analogiczne pod względem kierunku i na ogół podobne pod względem natężenia zmiany tych parametrów oczekiwane są tak w miastach jak na wsi.

Przewidywane w prognozie GUS zmiany sytuacji demograficznej Polski stanowiąc będą jeden z istotnych czynników przyszłych zmian o charakterze społeczno-ekonomicznym, w tym struktury ludności według głównego źródła utrzymania. Wyniki szacunku wskazują m.in., że utrzymywanie się w okresie prognozy struktury źródeł utrzymania na dotychczasowym poziomie prowadzi do szeregu wysoce niekorzystnych dla gospodarki zjawisk, takich przede

wszystkim jak znaczny spadek liczby osób utrzymujących się głównie z pracy poza rolnictwem i pogorszenie się relacji między liczbą utrzymujących się z pracy i ze świadczeń emerytalnych. W latach 2011-2050 wśród osób posiadających własne źródła dochodów udział utrzymujących się głównie z pracy poza rolnictwem zmniejszy się w skali kraju z ok. 53 do 36% w tym na wsi z ok. 47 do 32%), a liczba utrzymujących się głównie z emerytury na 100 utrzymujących się głównie z pracy wzrośnie z 48 do 120 osób (w miastach z 49 do 126 i na wsi z 45 do 113). Łagodzenie tych niekorzystnych skutków wymagać będzie przede wszystkim znacznej intensyfikacji działań na rzecz wydłużenia okresu i podniesienia poziomu aktywności zawodowej ludności. Pewne możliwości poprawy tkwią również w zwiększeniu odpływu siły roboczej z rolnictwa, ale są już niewielkie.

Analiza struktury społeczno-demograficznej grupy zawodowej rolników pozwoliła wyróżnić 3 grupy zawodowe: (a) wyspecjalizowanych rolników rynkowych, (b) wielofunkcyjnych rolników rynkowych oraz (c) quasi-chłopów. Podstawą tego grupowania są takie istotne cechy definicyjne grup jak samodzielność (samodzielna organizacja pracy i samodzielne wykonywanie pracy) oraz cel produkcji: komercjalizacja (produkcja „na sprzedaż lub w dostawach stałych dla nabywców hurtowych lub organizacji rynkowych lub bezpośrednio na rynki”). Wyróżniające się samodzielne grupy to rolnicy specjaliści (w produkcji roślinnej i hodowli); rolnicy wielofunkcyjni, prowadzący gospodarstwa niewyspecjalizowane, wielofunkcyjne, roślinno-hodowlane oraz quasi-chłopi, czyli grupa zapewniająca sobie i swym gospodarstwom domowym żywność, miejsce zamieszkania i dochody. Grupą najmłodszą i najlepiej wykształconą są rynkowi rolnicy wyspecjalizowani. Grupą najstarszą, najgorzej wykształconą oraz słabiej zdominowaną przez mężczyzn są quasi rolnicy. Odmienna od rolników rynkowych jest struktura zbiorowości quasi-chłopów. Mniejszy udział „głów gospodarstw domowych” oraz większy „współmałżonków” wskazuje na pomocniczy charakter prowadzonego gospodarstwa.

W Polsce dochody z rolnictwa na pełnozatrudnionego wzrosły między 2005 a 2013 rokiem w ujęciu realnym z 2432 euro do 4113 euro, nadal jednak stanowiły tylko 1/3 średniej wartości unijnych dochodów rolniczych. Szybka dynamika zmian dochodów była możliwa dzięki zmianom strukturalnym w sektorze rolnym i poprawie produktywności czynników produkcji, szczególnie pracy. Przyrost dochodów rolniczych w Polsce od wstąpienia do UE bezpośrednio wynikał ze wzrostu wartości produkcji rolniczej oraz sukcesywnego wzrostu płatności bezpośrednich. Najwyższą wartość produkcji z hektara osiągały gospodarstwa duże, ale najsilniej w analizowanym okresie wzrosły dochody w gospodarstwach małych. Kraje w UE bardzo się różnią pod względem dochodów uzyskiwanych z rolnictwa, pomimo iż podlegają wspólnej polityce rolnej. Jest to wypadkową wielu czynników, w tym przede wszystkim różnic strukturalnych - wielkości gospodarstw, kierunków produkcji, uwarunkowań własnościowych oraz stanu wyjściowego rolnictwa w okresie przystępowania kraju do wspólnot europejskich. Dochody z rolnictwa w UE w ujęciu długookresowym charakteryzują się dynamiką wzrostową, przy czym w poszczególnych krajach i poszczególnych okresach (np. w czasie kryzysów) wahania dochodów bywają znaczne i odbiegają od długookresowego trendu.

Obserwowany wzrost dochodów z rolnictwa w UE jest możliwy dzięki systematycznemu spadkowi liczby pracujących w rolnictwie. Wraz z rozwojem gospodarczym dochody rolnicze rosną w ujęciu absolutnym, ale maleją w strukturze PKB. Duży udział w tych dochodach mają dotacje w ramach WPR. W Polsce liczba pracujących w rolnictwie stanowili w 2013 roku 15,6% pracujących ogółem [Rocznik statystyczny 2014]. Wyraźnie widać, że zmienność dochodów z rolnictwa była wyższa w krajach rozszerzonej UE ogółem (w tym w Czechach, Polsce i na Węgrzech) niż w krajach UE-15. Częściowo był to skutek silnych, nowych bodźców działających na wzrost dochodów w tych krajach. Jednak nadal występowały duże różnice między starymi i nowymi

państwami UE w wartościach dochodów z rolnictwa w przeliczeniu na AWU, z wyraźną przewagą tych pierwszych.

Likwidacja państwowych gospodarstw rolnych (PGR) i utworzenie Zasobu WRSP nie doprowadziły do zakładanego celu poprawy struktury obszarowej sektora gospodarstw indywidualnych ani umocnienia rodzinnych gospodarstw rolnych. Po roku 1990 założono przyspieszenie przemian własnościowych w rolnictwie, poprzez likwidację państwowych gospodarstw rolnych (PGR) i utworzenie Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa (WRSP). Pierwotnym celem reformy była poprawa struktury obszarowej gospodarstw indywidualnych, a przede wszystkim zdecydowane poszerzenie i umocnienie sektora rodzinnych gospodarstw rolnych. Jednak praktyka wykazała, że w warunkach z jednej strony bardzo małego popytu na nieruchomości rolne zgromadzone w Zasobie WRSP ze strony gospodarstw indywidualnych i braku chętnych rolników na tworzenie od podstaw gospodarstw rodzinnych, a z drugiej strony zadekretowania w Ustawie, że Agencja będzie jednostką samofinansującą się, realizacja celu, jaki przyświecał przyspieszeniu przemian własnościowych zesłała na dalszy plan. Podstawowym celem stała się sprzedaż i dzierżawa nieruchomości zgromadzonych w Zasobie WRSP w celu uzyskania środków na prowadzenie działalności przez AWRSP, w tym na utrzymanie niegenerujących dochodów nieruchomości pozostających w Zasobie.

Przeprowadzenie przemian własnościowych bez wypracowania jasno sprecyzowanego modelu przyszłej struktury własnościowej, prawno-organizacyjnej i obszarowej gospodarstw rolnych doprowadziło do efektów przeciwnych niż pierwotnie zakładano. W rzeczywistości zakup nieruchomości rolnych, szczególnie średnich i większych obszarowo, realizowali w większości inwestorzy rozporządzający odpowiednim kapitałem, w znacznej części spoza rolnictwa, których celem nie było tworzenie gospodarstw rodzinnych. Natomiast dzierżawę większych nieruchomości podejmowali podobni inwestorzy i pracownicy likwidowanych PGR, dla których był to jedyny sposób utrzymania miejsc pracy. Udział rolników indywidualnych w rozdysponowywaniu Zasobu był zdecydowanie mniejszy niż zakładano. Najbardziej spektakularnym efektem „pierwotnego” rozdysponowania Zasobu WRSP było powstanie nowej dużej grupy wielkoobszarowych gospodarstw osób fizycznych (3364 gospodarstw powyżej 100 ha UR, w tym 637 powyżej 500 ha, użytkujących odpowiednio 1125 tys. ha UR i 544 tys. ha UR) oraz prywatnych osób prawnych, poza spółdzielczymi (1370 gospodarstw użytkujących nieco ponad 1 mln ha UR). Z kolei w strukturze gospodarstw indywidualnych wyraźnie zarysowała się polaryzacja. Znacząco wzrosła liczba gospodarstw najmniejszych obszarowo (do 2 ha) i gospodarstw większych obszarowo (w grupie 15-100 ha wzrost liczby o 31% i powierzchni UR w ich użytkowaniu o 45%). W rezultacie średni obszar gospodarstwa w grupie gospodarstw powyżej 1 ha (ale do 100 ha) wzrósł w skali kraju tylko z 6,3 ha w 1990 r. do 6,4 ha w 1996 r. podczas gdy w latach 1980-1990 w tak liczonej grupie gospodarstw wzrósł z 5,7 ha do 6,3 ha. Nawet w siedmiu województwach o największych zasobach WRSP tak liczony wzrost był niewielki z 10,3 ha do 10,8 ha.

Rozwój społeczno-gospodarczy obszarów wiejskich

W badaniach nad rozwojem społeczno-gospodarczym kraju wyróżniono 4 profile typów rozwojowych. Zidentyfikowane profile rozwojowe w dużym uproszczeniu można scharakteryzować następująco. Typ 1 charakteryzuje się relatywnie ponadprzeciętną dynamiką rozwoju składowych społeczno-gospodarczych za wyjątkiem aktywności społecznej i elementów wyposażenia infrastrukturalnego. Typ 2 charakteryzuje relatywnie wolna dynamika przemian w sektorze pozarolniczym, poprawa dostępności przestrzennej i aktywności społecznej. Typ 3 wyróżnia brak równowagi na rynku pracy i niekorzystne zmiany demograficzne, ale lepsze wyniki w zakresie edukacji. Typ 4 charakteryzuje względnie powolna dezagraryzacja, przy jednoczesnym

równoważeniu rynku pracy i poprawie warunków mieszkaniowym. Występuje tu jednak niska zdolność gmin do kreowania dochodów.

Ujawnione przez analizę statystyczną cztery typy rozwoju gmin występują z różną częstotliwością w różnych regionach kraju. Typ 1 występuje w gminach zachodniej części Polski, choć pojawia się również we wschodniej, gdzie jednak nie tworzy dużych skupień przestrzennych gmin. Podobnie gminy rozwijające się według typu 2 znacznie częściej występują na terenie Polski zachodniej, niż wschodniej, a zwłaszcza w południowo-wschodniej. Gminy rozwijające się według typu 2 często występują w sąsiedztwie dużych miast, choć poza Białymstokiem, Lublinem i Łodzią na obszarach aglomeracyjnych występują przemieszane z gminami realizującymi inne typy rozwoju. Z kolei typ 3, a zwłaszcza 4 charakterystyczne są dla obszaru wschodniej części kraju. Typ 3 występuje co prawda również w części zachodniej, jednak w niewielkich skupiskach lub pojedynczo, tworząc wyspy wśród dominujących tu typów 1 i 2. Typ 4 prawie w ogóle nie pojawia się w Polsce zachodniej, jest charakterystyczny i tworzy skupiska na pograniczu wschodnim i na terenach dawnej Galicji. W obu typach, dominują gminy o bardzo niskim i niskim poziomie rozwoju - typ 3 łącznie to 45%, zaś typ 4, to łącznie 48% gmin. Gdyby mapę Polski podzielić na pół linią zaczynającą się w rejonie Suwałk, a kończącą w okolicach Opola (z północnego-wschodu na południowy-zachód) - wówczas na lewo od niej znalazłaby się zdecydowana większość gmin rozwijających się wg. typu 1 i 2, natomiast na prawo od takiej linii dominowałyby gminy rozwijające się według typu 3 i 4.

Zasadniczym problemem w rozwoju obszarów wiejskich w Polsce są monofunkcyjne tereny peryferyjne, , których gospodarka oparta jest głównie na rolnictwie i terenom tym należy poświęcić więcej uwagi. Pomimo postępującego rozwoju społeczno-gospodarczego peryferyjność nie zanika a w szczególny sposób dotyka obszarów wiejskich z monofunkcyjną strukturą gospodarki. Peryferyjność ma wiele wymiarów, ale najbardziej dotkliwą jest jej wymiar ekonomiczny. Słabością regionów peryferyjnych jest niedostatek lokalnych elit, a także niska jakość tych które są. Jest to dodatkowa bariera rozwoju peryferiów. Trzeba zaakceptować fakt, że na polskiej wsi istnieć będą obszary o różnej prędkości rozwoju. W krajach zachodnich od dawna istnieje sieć instytucji, które wdrażają programy rozwoju przeznaczone wyłącznie dla terenów peryferyjnych

Uznanie, iż polaryzacja i postępująca marginalizacja obszarów peryferyjnych jest zjawiskiem negatywnym, pozostaje od lat uzasadnieniem dla istnienia polityki regionalnej i polityki spójności Unii Europejskiej (UE), ale także krajowych programów wyrównywania szans. Historyczne procesy industrializacji i urbanizacji są źródłem pierwotnym procesów powstawania peryferyjności ekonomicznej. Regiony o atrakcyjnej lokalizacji geograficznej i komunikacyjnej na skutek postępującego procesu uprzemysłowienia stały się obszarami rdzeniowymi, skupiając podmioty gospodarcze wykorzystujące efekty skali, zgłaszające zapotrzebowanie na coraz większą ilość zasobów pracy i przyciągając kapitał zewnętrzny, skutecznie konkurując o te zasoby z peryferiami. W efekcie na drugim biegunie powstały regiony peryferyjne, z których wymywane są zasoby pracy, i które nie są atrakcyjne dla zewnętrznego kapitału ze względu na monofunkcyjną strukturę lokalnej gospodarki. Obszary rdzeniowe przyciągają zewnętrzny kapitał stając się skupiskami aktywności gospodarczej i są źródłem innowacji generującej zyski dla twórców tych innowacji.

Wśród wielu barier rozwojowych przedsiębiorczości wiejskiej najważniejszą wydaje się niedostateczne infrastrukturalne otoczenie biznesu, brak dobrego doradztwa uwzględniającego specyfikę pracy przedsiębiorcy wiejskiego. Na wsi mamy do czynienia z deficytem rzeczywistej przedsiębiorczości opartej na inicjatywie, skłonności do ryzyka, umiejętności

szukania rynkowych luk. Problemem przedsiębiorczości wiejskiej jest fakt istnienia kilkuset tysięcy podmiotów, które powstały pod naciskiem pracodawców chcących zmniejszyć koszty pracy w swych firmach – jest to tak zwane samozatrudnienie. Jest ono pewnego rodzaju patologią polskiej przedsiębiorczości. Ponadto przedsiębiorczość wiejska jest uprawiana na małą skalę i w dużym rozproszeniu, przy jednocześnie małej różnorodności branżowej, co często powoduje, że wiele wysiłku jest poświęcone przez firmy na walkę konkurencyjną ze sobą. Istnieją ponadto na wsi ogromne trudności ze znalezieniem dobrze wykwalifikowanej kadry pracowniczej. Sektor małej i średniej przedsiębiorczości na wsi wobec wyżej wspomnianych barier nie jest w stanie zrekomensować znaczącego ubytku miejsc pracy w rolnictwie. Natomiast strategia rozwoju przedsiębiorczości wiejskiej powinna być celem specjalnej troski każdej władzy, zarówno lokalnej jak i regionalnej, gdyż bez niej dalszy rozwój wielofunkcyjny wsi staje się niemożliwy.

Wysokie koszty tworzenia innowacji stanowią barierę dla ich „rozprzestrzeniania się” i dyfuzji tych innowacji do regionów peryferyjnych. Skutecznie osłabia to efekty rozprzestrzeniania się (spread, spill-over) innowacyjności. W takiej sytuacji, bazując na endogenicznych teoriach wzrostu, w tym modelu czterech kapitałów, polskie regiony peryferyjne, w których zlokalizowane są obszary wiejskie charakteryzujące się kumulacją negatywnych zjawisk społeczno-gospodarczych, muszą umiejętnie i precyzyjnie formułować własną regionalną politykę inwestycyjną w oparciu o unowocześnienie endogenicznych zasobów obszarów wiejskich, lub budowę nowych innowacyjnych podstaw wzrostu. Mimo ograniczeń w dostępie do środków EPS, tereny te muszą podejmować starania nawiązywania współpracy z obszarami wzrostu, aby włączać się w procesy rozwojowe.

Aktywność społeczna w Polsce od lat pozostaje na niskim poziomie, do czego przyczyniają się uwarunkowania historyczne, bariery instytucjonalne, czynniki osobowościowe i uwarunkowania makrostrukturalne. Do uwarunkowań historycznych utrudniających aktywizację społeczną należy zaliczyć: kulturę folwarczną, pozaborową mentalność antypaństwową, pozostałości po systemie komunistycznym i pojawienie się *homo sovieticus*. Wśród barier instytucjonalnych można wymienić słabość instytucji i złą jakość rządzenia. Kolejne źródło to czynniki osobowościowe, pomagające lub utrudniające tworzenie kapitału społecznego: wzajemne zaufanie, zaufanie do instytucji publicznych, przekonanie o posiadaniu wpływu na otaczającą rzeczywistość, wiara w skuteczność i sens współpracy. Uwarunkowania makrostrukturalne, utrudniające współpracę to brak rozwiniętej klasy średniej, zmienne socjo-demograficzne, ubóstwo.

Kobiety zamieszkujące tereny wiejskie napotykają na wiele czynników ograniczających ich aktywność społeczną, z których część jest dla nich trudniejsza do pokonania, niż dla pozostałych obywateli. Płeć i fakt zamieszkiwania na wsi to czynniki, które w polskich realiach, mogą ograniczać działalność w rolach pozarodzinnych. Składa się na to wiele przyczyn. Po pierwsze, sfera publiczna w tradycyjnych społecznościach wiejskich zastrzeżona była dla mężczyzn, domeną kobiet pozostawały dom i obejście. Po drugie, obowiązujące normy kulturowe przypisują kobietom wypełnianie obowiązków domowych, związanych zarówno z prowadzeniem domu, jak i opieką nad dziećmi. Po trzecie, niedostatek instytucji wspierających kobiety w aktywnościach opiekuńczych - żłobków, przedszkoli, świetlic, dziennych domów opieki, przychodni - przekłada się bezpośrednio na ich obciążenie i niemożność angażowania się w innych niż opiekuńcze sferach aktywności. Po czwarte, izolacja przestrzenna wsi mocniej dotyka kobiety niż mężczyzn. Zmiany zachodzące w transporcie zbiorowym - zmniejszająca się rola przewoźników publicznych, rozwój linii prywatnych, likwidacja linii najmniej opłacalnych - przyczyniają się do faktycznego zaniku komunikacji zbiorowej w miejscowościach bardziej odległych. W końcu też czynniki decydujące o aktywności jednostki na poziomie psychologicznym także nie są dla wsi korzystne – poziom

zaufania, poczucie wpływu na rzeczywistość, gotowość współpracy, poziom kapitału społecznego to wskaźniki, które na terenach wiejskich przyjmują tradycyjnie niższe niż ogólnopolskie wyniki.

Zasoby kulturowe obszarów wiejskich

Rozstrzygnięcie przynależności określenia „dziedzictwo kulturowe” jest niezbędne dla wykorzystania możliwości komercjalizacji pewnych elementów tego dziedzictwa. Rosnąca popularność określenia „dziedzictwo kulturowe” (zarówno w dyskursie naukowym, jak i potocznym oraz instytucjonalnym) nakazuje przyjrzenie się tej kategorii pojęciowej i rozważenie jej przydatności, jako narzędzia w badaniach empirycznych dotyczących wiejskich społeczności lokalnych. Niezbędne jest tu zarówno usytuowanie tego terminu na tle dotychczas stosowanych (tradycja, kultura, folklor, kultura ludowa, wiejska, chłopska), jak i odniesienie go do praktykowanych dotąd w socjologii paradygmatów badawczych (socjologia kultury „ilościowa”, „jakościowa”, analiza „praktyk” itd.). Określenie „dziedzictwo” – w przeciwieństwie do wcześniej używanych – odnosi się do tej części „tradycji”, która jest nadal żywa i do tej części „kultury” danego środowiska, której dane środowisko można uważać za dziedzica.

Dziedzictwo kulturowe można badać zarówno tradycyjnymi sposobami – od strony ilościowej i jakościowej – ale też można wyjść poza dotychczasowe podejścia i zbadać je całościowo. W odniesieniu do lokalnego dziedzictwa kulturowego możliwe jest jego analizowanie zarówno „ilościowe” (inventaryzacja zasobów, stopień ich rozpowszechnienia czy częstotliwość stosowania np. w lokalnej ofercie kulturalnej), jak też „jakościowe” (badanie, co mieszkańcy danej społeczności wiedzą o elementach tego dziedzictwa, jak je rozumieją i waloryzują). Możliwe jest też jednak wyjście poza dotychczas praktykowane sposoby badania i dążenie do określenia, czym jest to dziedzictwo kulturowe w sensie całościowym, to znaczy takim, jak je definiował S. Ossowski (jako wzory reakcji umysłowych, uczuciowych i mięśniowych). Podjęcie tak zorientowanych analiz i badań empirycznych wymaga jednak przyswojenia socjologii kultury nowych koncepcji pojawiających się w obszarze humanistyki, czyli takich, które zrywają z antypozytywistycznym (egocefalocentrycznym) podejściem, skłaniają się do neo-naturalizmu i neomaterializmu, widzą możliwość korzystania z inspiracji neurobiologicznych oraz fizyki kwantowej. Rzeczywistość kulturową postrzegają zaś nie w kategoriach „duchowych” (inteligibilnych) - sensów, znaczeń i symboli, które muszą być interpretowane i rozumiane - lecz w kategoriach noskorpocyrkularyzmu - witalistycznego maszynizmu (Object Oriented Ontology), który dopuszcza relacje „soma/sema” i wynikającą z nich transsubstancjację znaczenia, jako zjawisko tyleż semiotyczne, co somatyczne (Ch. Peirce).

Obszary wiejskie w Polsce charakteryzują się bardzo zróżnicowanym i średnio znacznie mniejszym potencjałem turystyki kulturowej w porównaniu do miast. Dotyczy to analizowanych elementów turystyki kulturowej takich jak: teatry, chóry, filharmonie, orkiestry symfoniczne, muzea, kina oraz imprezy masowe. Jest to w większości związane z uwarunkowaniami historycznymi i procesami urbanizacji oraz koncentracji ludności na obszarach miejskich. Występowanie wybranych elementów turystyki kulturowej na obszarach wiejskich jest silnie zróżnicowane przestrzennie. Wiejska turystyka kulturowa unika koncentracji, nie poddaje się masowym trendom oraz kumulacji rozwoju bazy turystycznej. Poza obszarami nadmorskimi, górzystymi oraz jeziornymi, miejsca noclegowe na polskiej wsi posiadają rozproszony charakter, często w postaci małych gospodarstw agroturystycznych czy też kwater prywatnych i małych pensjonatów.

Nie stwierdzono jednoznacznie związku pomiędzy liczbą miejsc noclegowych a wybranymi elementami turystyki kulturowej. Baza noclegowa w Polsce jest silnie zróżnicowana przestrzennie

i charakteryzuje się koncentracją głównie w regionach o ponadprzeciętnych walorach turystycznych w postaci Morza Bałtyckiego, gór oraz jezior. Zaobserwowano również koncentrację miejsc noclegowych w dużych i średnich miastach o ponadprzeciętnych walorach kulturowych oraz wysokim poziomie rozwoju gospodarczego. Przestrzenny charakter turystyki wiejskiej oraz indywidualny charakter jej produktów turystycznych sprawiają, iż na obszarach wiejskich nie obserwuje się wysokiej koncentracji bazy noclegowej. Brak związku pomiędzy liczbą miejsc noclegowych a wybranymi elementami turystyki kulturowej - liczbą odwiedzających muzea i liczbą uczestników imprez masowych - może wynikać z trudności pomiaru. Po pierwsze, z faktu obserwacji tylko dwóch czynników rozwoju turystyki kulturowej. Po drugie, z faktu, że trudno jest wydzielić turystykę kulturową, jako jedyny czynnik i motyw podróży turystycznych. Celem wielu podróży są jednocześnie zarówno walory kulturowe jak również walory turystyki wypoczynkowej, biznesowej czy też kwalifikowanej. Interesujące jest jednak to, że zaobserwowano gminy, w których pomimo dużej liczby odwiedzających muzea nie powstały w przedsiębiorstwa turystyczne oferujące miejsca noclegowe. Podobne zjawisko zaobserwowano w przypadku gmin o dużej liczbie uczestników imprez masowych.

Gminy, w których występuje popyt na turystykę kulturową, a do tej pory nie nastąpił w nich rozwój przedsiębiorczości związanej z obsługą ruchu turystycznego, dysponują niewykorzystanym potencjałem rozwojowym. Aktywizacja gospodarcza tych gmin może odbywać się przy wykorzystaniu również innych walorów turystycznych, w tym przyrodniczych, co łącznie może być podstawą tworzenia lokalnego produktu turystycznego. W przypadku obszarów wiejskich występuje potrzeba dokładnej analizy czynników poza turystyką kulturową, determinujących rozwój przedsiębiorstw turystycznych, w tym takich jak: renta położenia, poziom kapitału ludzkiego oraz aktywność władz lokalnych w postaci zaangażowania w rozwój przedsiębiorczości. Wiejska turystyka kulturowa dostarcza tych wszystkich aspektów życia wiejskiego, które w warunkach miejskich są niedostępne. Należy podkreślić, że o ile miasta dostarczają dość uniwersalny przekaz kulturowy, o tyle obszary wiejskie są pod tym względem silnie zróżnicowane regionalnie, dostarczając tym samym wielorakich atrakcji i walorów poznawczych.

Funkcje środowiskowe obszarów wiejskich

Reformy polityki Unii Europejskiej propagując „zazielenienie” postaw Europejczyków wykorzystują w tym celu liczne obwarowania prawne powiązane z udzieleniem wsparcia finansowego. W długim okresie takie podejście może uzależnić dbałość o przyrodę od rozwiązań prawnych i zachęt finansowych. Istnieje obawa, że wtedy kwestie środowiskowe straciłyby na znaczeniu. Trwalsze efekty dałoby raczej wykształcenie w społeczeństwie wewnętrznego przekonania o konieczności podejmowania wskazanych działań niezależnie od rygorów finansowo-prawnych. Z drugiej strony dotychczasowe mechanizmy renty politycznej przyczyniły się do wyodrębnienia się następujących funkcji środowiskowych obszarów wiejskich: a) zachowanie różnorodności biologicznej, b) dostarczanie alternatywnych źródeł energii, c) propagowanie ekologicznych metod produkcji żywności, d) utrzymywanie użytków proekologicznych i e) kontynuacja gospodarki na terenach o niekorzystnych warunkach gospodarowania.

W najbliższych latach można spodziewać się wzrostu znaczenia „niebieskich funkcji” obszarów wiejskich - związanych z wytwarzaniem energii - którym winno towarzyszyć dostosowanie prawno-administracyjne, ułatwiające realizację narzuconych ambitnych celów klimatycznych. Jednym z egzogenicznych czynników wpływających na przemiany funkcji obszarów wiejskich niezależnym od narzędzi WPR mogą być wytyczne polityki klimatyczno-energetycznej UE. Zaostrzenie ram polityki klimatyczno-energetycznej UE poskutkuje ciągiem

przeobrażeń na wsi. Rolnictwo będzie musiało zmierzyć się z podwójnym wyzwaniem – redukcją emisji i jednoczesną adaptacją do zmieniających się warunków gospodarowania, zmianie ulegną również proporcje pełnionych przez wieś funkcji. Postępujący proces zmian wymagać będzie nie tylko dostosowań oddolnych, lecz również działań i wsparcia ze strony administracji państwowej. Taktyczne podejście do problematyki ram polityki energetyczno-klimatycznej wymaga pogłębionych analiz ich skutków i oceny z perspektywy rozwoju wszystkich sektorów gospodarki, w tym także obszarów wiejskich. Percepcję konsekwencji ram polityki energetyczno-klimatycznej dla obszarów wiejskich może upośledzić nadmierne skupienie oceny PEK na sektorze energetycznym.

Otoczenie instytucjonalne wsi i rolnictwa

Wiedza o znaczeniu instytucji dla przebiegu i efektów procesów gospodarowania otworzyła ekonomię nie tylko na dorobek innych nauk społecznych, zajmujących się od dawna problematyką instytucjonalną, ale też zbliżyła ekonomię do nauk humanistycznych. Okazało się, że ekonomista nie może, bez szkody dla uprawianej przez siebie nauki, abstrahować od historii, kultury, sfery wartości, a także filozofii. Człowiek gospodarujący jest w większym stopniu osobą dramatu niż trybem maszyny czy anonimowym składnikiem systemu. Metafora dramatu powinna bardziej inspirować badaczy procesów społeczno-ekonomicznych niż najczęściej dotychczas wykorzystywana metafora mechanizmu czy systemu, zwłaszcza systemu mechanistycznego i deterministycznego.

Trudno jest jednoznacznie oszacować całkowitą liczbę członków organizacji rolniczych w Polsce gdyż często brakuje danych lub nie są one w pełni wiarygodne. W badaniach IRWiR analizowano organizacje zrzeszające członków prowadzących produkcję rolniczą niezależnie od formy prawnej (czyli zrzeszające nie tylko rolników indywidualnych, ale także grupy producentów rolnych, rolnicze spółdzielnie produkcyjne, przedsiębiorstwa prowadzące produkcję rolną). Główne typy organizacji jakie wyróżniono to: a) izby rolnicze (instytucje samorządu gospodarczego reprezentującego interesy rolników i szerzej producentów rolnych); b) związki zawodowe i organizacje pracodawców, c) organizacje branżowe. Większość zrzeszeń branżowych jest skupiona w trzech ogólnokrajowych federacjach: Federacji Branżowych Związków Producentów Rolnych (FBZPR), Polskiej Federacji Hodowców Bydła i Producentów Mleka (PFHBiPM) oraz Krajowej Federacji Hodowców Drobiu i Producentów Jaj (KFHDiPJ). Jednak ze względu na brak zcentralizowanych baz danych nie można określić członkostwa zarówno związków zawodowych jak i organizacji branżowych a tym bardziej przeprowadzić wiarygodnej analizy poziomu przynależności rolników do organizacji branżowych w przekroju na branże i województwa.

Najważniejsze różnice między poszczególnymi typami organizacji rolniczych dotyczą: umocowania prawnego, sposobu ich finansowania, celów działania, struktur organizacyjnych i zasięgu terytorialnego ich działania. Jak wynika z analizy statutów związków zawodowych dla zdecydowanej większości z nich podstawowym celem jest dbanie o kwestie socjalne, stosunki pracy, a także o gospodarstwa rodzinne. Inaczej cele te rozkładają się w przypadku federacji organizacji pracodawców i zrzeszeń branżowych. Na pierwszym lub drugim miejscu prawie wszystkie organizacje wskazały oddziaływanie na politykę rolną, następnym istotnym celem jest integracja środowisk rolniczych, w tym organizacji będących członkami poszczególnych federacji. Specyfika działalności różnych organizacji wiąże się także z ich strukturą organizacyjną i zasięgiem terytorialnym. Część organizacji swoim zasięgiem obejmuje cały kraj (samorząd rolniczy, związki zawodowe, ogólnopolskie związki zrzeszeń branżowych) i posiada rozbudowane struktury regionalne. Centrale związków zawodowych i główne siedziby federacji organizacji branżowych są w większości ulokowane w Warszawie.

Aktywność części polskich organizacji rolniczych przejawia się w ich przynależności do organizacji międzynarodowych i udziale w różnego rodzaju ciałach opiniotwórczych. W Komitecie Rolniczych Organizacji Zawodowych (COPA) – znajduje się sześć Polskich organizacji rolniczych. Natomiast Związek Zawodowy Centrum Narodowe Młodych Rolników (CNMR) od 1999 r., jako pierwszy w naszej części Europy, stał się członkiem CEJA- Europejskiej Rady Młodych Rolników. Na aktywność międzynarodową organizacji branżowych wskazuje ich udział w organizacjach i stowarzyszeniach międzynarodowych. Najczęściej są to związki i stowarzyszenia branżowe. Na przykład Krajowy Związek Plantatorów Buraka Cukrowego należy do Międzynarodowej Konfederacji Europejskich Plantatorów Buraka (CIBE), która reprezentuje 300 tys. producentów w Europie. Polskie organizacje rolnicze komunikują się z otoczeniem poprzez szerokie spektrum działań informacyjno-społecznościowych. 16 z 211 analizowanych organizacji wydaje specjalistyczne czasopisma; prawie połowa organizacji rolniczych (101) posiada stronę internetową. Dużo mniej korzysta z portali społecznościowych, jako narzędzia darmowej promocji i komunikacji - tylko 19 z nich posiada aktywne konto na Facebooku.

Analiza obecnego porządku prawnego dotyczącego działalności samorządu terytorialnego – w szczególności szczebla gminnego – wskazuje na zasadność angażowania się gminy w aktywność wykraczającą poza realizację zadań ze sfery stricte użyteczności publicznej. Przemawia za tym konieczność przeciwdziałania bezrobociu, racjonalnego gospodarowania mieniem gminy, czy też rozwój - w tym również gospodarczy - gminy. Warto zauważyć także, że zakres działalności gospodarczej gminy dopuszczalnej poza sferą użyteczności publicznej nie jest w polskim prawie oznaczony precyzyjnie. Świadczą o tym choćby przepisy ustawy z dnia 20 grudnia 1996 roku o gospodarce komunalnej (u.g.k) oraz ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym. Zgodnie z przyjętym brzmieniem art. 10 u.g.k., Polska należy do grupy państw, w których działalność gospodarcza gmin dopuszczona jest szeroko. W rezultacie nieostre i nieprecyzyjne granice dopuszczalnej działalności mogą być odczytywane uznaniowo. Ma to zarówno swoje dobre strony, jeśli chodzi o potencjalne możliwości działania gminy i pozytywnie rozumianą kreatywność jej władz, jak i negatywne. Można się o tym przekonać patrząc na dotychczasowe działania organów nadzoru i wydawane przez nie interpretacje, decyzje lub wyroki m.in. wojewodów, regionalnych izb obrachunkowych i sądów administracyjnych.

Polityki i regulacje państwowe oddziałujące na wieś i rolnictwo

Transatlantyckie Partnerstwo w dziedzinie Handlu i Inwestycji (TTIP) przyniesie korzyści handlowe zarówno UE jak i USA, ale może mieć niewielkie znaczenie dla samego handlu produktami rolno-spożywczymi. Zgodnie z szacunkami wdrożenie umowy w życie ma spowodować wzrost PKB w UE o 60-120 mld Euro, a w USA o 49,5 – 94,9 mld Euro w zależności od uzgodnionej skali liberalizacji handlu i inwestycji [Francois J., Manchin M. 2013]. Handel produktami rolno-spożywczymi odgrywa niewielką rolę w ogólnych obrotach pomiędzy USA i UE. Udział eksportu rolnego do USA stanowi około 13% całkowitego eksportu UE, a importu z USA do UE tylko około 8% [Matthews A. 2015]. Ponadto bariery taryfowe w handlu rolnym UE-USA są już na dość niskim poziomie, choć średni poziom ceł na produkty rolne jest wyższy niż na pozostałe produkty. W obu przypadkach są one wyższe w UE- 13,5% na produkty rolnicze i 3,95% na pozostałe produkty w UE i odpowiednio 4,9% oraz 3,3% w USA, co sprawia, że USA oczekuje na ich zniesienie lub ograniczenie.

Istnieją przesłanki co do tego, że TTIP może mieć negatywne skutki dla polskiego rolnictwa. Po pierwsze, niższe standardy sanitarne i fitosanitarne oraz niska energochłonność produkcji rolnej w USA, skutkujące niższymi kosztami produkcji w powiązaniu z efektem skali stanowiąc mogą o silnym wzroście konkurencyjności eksportu z USA do UE. Po drugie, istnieje groźba napływu

zafałszowanej żywności i oszustw związanych z etykietowaniem oferowanych produktów, gdyż nie do końca satysfakcjonujące są uregulowania odnośnie standardów sanitarnych i fitosanitarnych, szczególnie w sektorze mleczarskim, owoców i warzyw oraz mięsa wołowego, dobrostanu zwierząt oraz przestrzegania reguł związanych z oznaczeniami geograficznymi definiującymi miejsca pochodzenia oferowanych na rynku produktów rolnych. Po trzecie, mogą pojawić się kwestie związane z bezpieczeństwem żywności, jak np.: stosowaniem w USA, zabronionych w UE, stymulatorów wzrostu/hormonów i antybiotyków w chowie zwierząt, czy powszechną uprawą organizmów genetycznie modyfikowanych (GMO). Po czwarte, kontrowersje wzbudza zaproponowane przez USA podejście do rozstrzygania sporów między inwestorami a poszczególnymi krajami, które to spory miałyby rozstrzygać prywatne instytucje arbitrażowe w USA. To wszystko stanowi potencjalne zagrożenie eliminacji z rynków lokalnych dużej grupy polskich gospodarstw rolnych.

Zapobieganie potencjalnie negatywnym skutkom TTIP w Polsce może polegać m.in. na sieciowaniu rolników prowadzących małe i średnie gospodarstwa w systemie sprzedaży bezpośredniej na rynkach lokalnych. Potencjalne negatywne skutki TTIP dla polskiego rolnictwa należy postrzegać w szerszej perspektywie, w powiązaniu z coraz silniejszą ekspansją w Polsce ponadnarodowych sieci handlowych, wchodzących ze swoją ofertą na obszary wiejskie i konkurujących często z sukcesem na lokalnych rynkach. Odpowiedzią na to może być sieciowanie rolników prowadzących małe i średnie gospodarstwa w systemie sprzedaży bezpośredniej na rynkach lokalnych. Miałoby to służyć lepszemu wykorzystaniu lokalnych zasobów (pracy, ziemi i kapitału) w celu wzmocnienia ekonomicznego obszarów wiejskich poprzez zatrzymywanie jak największej części wartości dodanej na terenie jej wytwarzania.

Rozwój obszarów wiejskich w innych krajach europejskich

W Finlandii jednym z elementów sprzyjających rozwojowi obszarów wiejskich jest zjawisko drugich domów, które przyczynia się do rozwoju lokalnej gospodarki poprzez określone wzorce konsumpcji. W Finlandii powszechnym zjawiskiem jest budowa lub kupno drugiego domu w odległości do 50 km od miejsca stałego zamieszkania. Mimo tej niedużej odległości od stałego miejsca zamieszkania, można zauważyć wysoki stopień zintegrowania Finów z lokalną gospodarką na terenie, na którym znajduje się drugi dom. Związane jest to po pierwsze z pewnym stylem życia - dla Finów pobyt w drugim domu jest tradycyjnym sposobem spędzania wolnego czasu. W związku z tym Finowie znacznie częściej i na dłużej przebywają w drugich domach niż w przypadku społeczeństw Europy Środkowej. Po drugie, nastawieni są bardziej na popyt i konsumpcję lokalną. Spośród 467 przebadanych fińskich właścicieli drugich domów 92,3% zadeklarowało kupowanie lokalnych dóbr i/lub usług. Sprzyja temu m.in. też krajowy system zaopatrzenia w żywność i dobra codziennego użytku opierający się na 3 dużych sieciach sklepów krajowych dystrybuujących dobra na terenie całego kraju, w tym na obszarach wiejskich, w jednakowym asortymencie i cenach.

Czynniki determinujące wzorce konsumpcji lokalnych dóbr i usług w Finlandii da się pogrupować w 4 szersze kategorie: charakterystyka społeczno-demograficzna właściciela drugiego domu, charakterystyka drugiego domu, charakterystyka miejsca lokalizacji drugiego domu (wsi, gminy, sąsiedztwa) i charakterystyki dodatkowe (w tym charakterystyki relacyjne). Zakupy lokalnych dóbr rządzą się innymi prawami niż zakupy lokalnych usług. Jeśli chodzi o produkty, to w kolejności ważności są: żywność, artykuły codziennego użytku, materiały budowlane. Z kolei jeśli chodzi o lokalne usługi, na pierwszym miejscu są usługi budowlano-remontowe, następnie medyczne i usługi dozoru. Pomimo silnego zróżnicowania uwarunkowań zaopatrywania się w lokalne dobra i usługi, wyodrębniono następujące 'uniwersalne' czynniki zwiększające integrację

lokalną (stymulanty): odległość od miejsca stałego zamieszkania do drugiego domu, wielkość gospodarstwa domowego, długość pobytu, długość posiadania drugiego domu, dochód gospodarstwa domowego, aktywność ekonomiczna (pracujący), utrzymywanie więzów społecznych z przedstawicielami lokalnej/wiejskiej społeczności, wiejskie pochodzenie/korzenie w miejscowości lokalizacji drugiego domu oraz wyposażenie miejscowości lub najbliższej okolicy w placówki handlowe i usługowe.

Wielofunkcyjny rozwój wsi ukraińskiej nie jest w żaden sposób wspierany czy stymulowany, a kwestie zatrudnienia pozostają problemem czekającym na rozwiązanie przez samych mieszkańców wsi. Reformy, które były deklarowane dla wsi oraz rolnictwa Ukrainy, pozostały w większości deklaracjami. Produkcja rolna spadała w przypadku większości produktów już od roku 1990, szczególnie trudne były pierwsze lata niepodległości, gdy przedsiębiorstwa rolne próbowały adaptować się do nowych warunków rynkowych i kontynuować działalność. Te przedsiębiorstwa, które skoncentrowały swoją uwagę na efektywności i konkurencyjności, znalazły sposoby pozyskania inwestycji, zakupiły niezbędne technologie i podwyższyły efektywność ekonomiczną. Jednak takich przedsiębiorstw było niewiele, a większość nie potrafiła zaadaptować się do nowych warunków. Przez to nawet w roku 2012 w przypadku wielu produktów rolnych Ukraina nie powróciła do poziomów produkcji sprzed roku 1990.

Istnieje wiele problemów na wsi ukraińskiej czekających na rozwiązania systemowe. Należą do nich po pierwsze, brak skutecznej państwowej polityki rozwoju wsi i rolnictwa, co jest szczególnie dotkliwe przy zachodzących (choć powoli) procesach eurointegracyjnych, gdyż rolnicy unijni otrzymują aktywne wsparcie, a rolnicy ukraińscy w przypadku zniesienia barier handlowych będą w relatywnie gorszych warunkach od rolników unijnych. To może doprowadzić do pogorszenia sytuacji z zatrudnieniem i dochodami, które i tak są na wsi ukraińskiej niezadowolające. Po drugie, problemem jest niewykorzystywanie rezultatów badań naukowych przez władze przy przygotowaniach programów rozwoju państwowego i regionalnego. Decyzje w sprawie wsparcia poszczególnych rodzajów działalności gospodarczej są często lobbowane, co powoduje selektywność w podejściu i nie sprzyja podwyższeniu dobrobytu ogólnego społeczeństwa, a jedynie wybranych grup wpływowych osób. Po trzecie, ludność wiejska wciąż nie bierze aktywnego udziału w rozwoju obszarów przez nią zamieszkałych. Przesłanki historyczne, jak również ukształtowana mentalność mieszkańców wsi ukraińskiej faktycznie przeciwdziałają wprowadzaniu jakichkolwiek reform.

Podejście teoretyczne i metodologiczne w badaniach nad zmianami wsi

Coraz większe znaczenie w teoriach regionalnego wzrostu i rozwoju ekonomicznego oraz teoriach zaadaptowanych na potrzeby objaśniania zjawisk związanych z rozwojem regionalnym przypisuje się czynnikom endogenicznym. Na przestrzeni ostatnich kilku dziesięcioleci teorie wzrostu i rozwoju ekonomicznego stawały się coraz mniej uniwersalne i zastosowalne w każdych warunkach. Co za tym idzie, coraz bardziej uwzględniają one specyfikę lokalną, charakter regionalnych instytucji oraz endogeniczny potencjał miejsc, w odniesieniu do których miały być stosowane lub wykorzystywane.

Tym, co uczyniło człowieka gospodarującego (homo oeconomicus) bardziej „ludzkiem”, ale też bardziej realnym, jest upowszechnienie przez ekonomię instytucjonalną założeń o niedoskonałości tego człowieka. W tym niepełnej racjonalności, skłonności do oportunistyki, zmienności preferencji, zmienności zasad postępowania, a nawet okrucieństwa w działaniu (co ilustruje np. tzw. Efekt Lucyfera). Dostrzeżenie i przyjęcie tych założeń pozwoliło naukom ekonomicznym wypracować skuteczniejsze niż dotychczas metody organizacji i realizacji procesów

gospodarczych, w tym np. zasady kontraktowania. Ekonomiści zaczynają być uwrażliwieni na kontekst kulturowy gospodarowania. Ma to nie tylko pozytywne skutki poznawcze, ale też efektywnościowe.

Zmiany w kulturze przestrzeni, jakie zachodziły od czasów antycznych po obecny kontekst postmodernizmu, sprawiły, iż to właśnie przestrzeń, a nie czas, stała się centralną kategorią namysłu teoretycznego. Analiza zmian w percepcji przestrzeni, dokonana w długim horyzoncie czasu, ukazała proces ciągłości ale też zwrotów [spatial turn] w przedstawianiu, praktykowaniu i doświadczaniu przestrzeni. Ujęcia przestrzeni zorientowane na dorobek hermeneutyki i fenomenologii otwierają horyzont nowych badań, które ujmują przestrzeń jako: konstrukcję społeczną, treść wyobrażeń, kulturowo i zmysłowo określone sposoby percepcji i waloryzacji. Przestrzeń przestała być „neutralną i bierną geometrią” a wyraża ludzką aktywność - jest tworzona, odtwarzana, konsumowana, zawłaszczana.

Kulturowo zorientowane orientacje badawcze stawiają na rozumienie takich kategorii jak, między innymi: codzienność, bliskość, lokalność, terytorium. Poszerzają dotychczasowe wyróżniki przestrzeni, ujmowane wedle opozycji: swój – obcy, *orbis interior* – *orbis exterior*, miejsce jako przestrzeń oswojona *versus* obszar, centrum – peryferie, granice – kresy o nowe konteksty znaczeń i możliwości badań. „Lokalne horyzonty zdarzeń” jako kontekst codzienności, bliskości ukazują, na przykładzie społeczności wiejskich [Goszczyński et. al. 2015], znaczenie przestrzeni, terytorium, miejsca dla budowania więzi, tworzenia tożsamości i kreowania wspólnoty wśród mieszkańców wsi.

Dla poznania i zrozumienia zjawiska tak zwanego „uprzestrzennienia” potrzebne jest podejście inspirowane orientacją antropologiczną. Dzięki temu można *rozpoznać wartości i symbole związane z lokalnością* [Goszczyński et. al. 2015, s.18]. Dyskursy przestrzenne znajdują swoje rozwinięcie w teorii i praktyce w różnych „formacjach dyskursywnych”, na co wskazuje Czyżewski, które wchodzą ze sobą w kolizje, odsłaniają napięcia i właściwe sobie linie argumentacji. Posługują się na nowo terminami, które zdawałoby się zniknęły ze słownika badań przestrzennych, a jednak przywracane są na nowo wraz z praktykami odnowy, renowacji, regeneracji, ochrony dziedzictwa przestrzeni wiejskiej. Z kolei kryzys systemu gospodarowania przestrzenią wiąże się z ekonomicznymi stratami i społecznymi kosztami niekontrolowanej urbanizacji w Polsce [Śleszyński. 2015]. Stąd pojęcia takie jak: ład przestrzenny, krajobraz wraz z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski [vide Ustawa Krajobrazowa, 24.04.2015], mają odwrócić tendencje postępującej degradacji przestrzeni wsi w wymiarze przyrodniczym i kulturowym.

IV. PROJEKTY BADAWCZE „GRANTY”

Projekty badawcze krajowe finansowane ze środków Narodowego Centrum Nauki: 4

Tytuł projektu	Kierownik	Okres realizacji
Struktura społecznozawodowa wsi i jej świadomościowe korelaty.	Prof. dr hab. Maria Halamska	2014-2017
Organizacje rolnicze w Polsce: ich siła i wpływ na politykę państwa	Dr hab. Dominika Milczarek-Andrzejewska	2014-2017
Młodzież w krajach (post)komunistycznych - potencjał innowacyjny, nowe konteksty, nowe problemy i nowe wyzwania	Prof. dr hab. Krystyna Szafraniec	2013-2016
Lokalne dziedzictwo kulturowe w doświadczeniu mieszkańców wsi	Prof. dr hab. Izabella Rylska	2015-2017

Projekt finansowany ze środków Międzynarodowego Centrum Szkolenia i Doradztwa zlecony bezpośrednio IRWiR PAN

Tytuł projektu	Kierownik	Okres realizacji
Studia podyplomowe prowadzone wspólnie z Międzynarodowym Centrum Szkolenia i Doradztwa – zakończone 20 dyplomami	dr hab. Monika Stanny	2015

Projekt badawczy finansowane przez inne instytucje polskie: 1

Tytuł projektu	Kierownik	Okres realizacji
Monitoring Rozwoju Obszarów Wiejskich	dr hab. Monika Stanny	2012-2016

Projekt badawczy finansowany przez instytucje zagraniczne:1

Tytuł projektu	Kierownik	Okres realizacji
The Scope of Government Regulation and the Role of Self-Regulatory Organizations in the Agriculture Sector of the European Union Countries – Polish case study	dr Vitaliy Krupin	2014-2015

Projekty badawcze (granty) zakończone w 2015 roku

1. The Scope of Government Regulation and the Role of Self-Regulatory Organizations in the Agriculture Sector of the European Union Countries – Polish case study

W ramach projektu naukowo-badawczego “The scope of Government Regulation and the Role of Self-Regulatory Organizations in the Agriculture Sector of the European Union Countries -

Polish Case Study” został przeanalizowany i przedstawiony system regulacji sektora rolnego Polski w kontekście bezpieczeństwa i jakości produkcji rolno-spożywczej.

Dużą uwagę poświęcono wpływowi organizacji pozarządowych na regulacje rynku rolnego oraz ogólnemu systemowi instytucjonalnemu, działającemu w tym zakresie. Wyodrębniono i porównano funkcje ważniejszych instytucji, w tym Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Państwowej Inspekcji Sanitarnej, Inspekcji Weterynaryjnej, Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa, Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych, Inspekcji Handlowej, Agencji Rynku Rolnego, Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Agencji Nieruchomości Rolnych. Analiza wskazała, iż system jest skomplikowany i rozległy, lecz funkcje niektórych podmiotów są podobne, w wyniku czego powstają konflikty i nieporozumienia.

Przeprowadzono analizę systemu legislacyjnego, dotyczącego kwestii bezpieczeństwa i jakości produkcji rolno-spożywczej w Polsce. Dokładnie przebadano takie akty prawne: Ustawa o bezpieczeństwie żywności i żywienia, Ustawa o nasiennictwie, Ustawa o ochronie roślin, Ustawa o rolnictwie ekologicznym, Ustawa o jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych, Ustawa o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt, Ustawa o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, Ustawa o produktach pochodzenia zwierzęcego, Ustawa o organizacji rynku mleka i przetworów mlecznych, Ustawa o organizmach genetycznie zmodyfikowanych, Prawo ochrony środowiska.

Na podstawie otrzymanych rezultatów badania zostały zgłoszone do publikacji dwa artykuły (na razie w trakcie recenzowania):

1. State System for Regulation and Control over Safety and Quality of Agricultural Products in Poland (Journal of Institute of Economics and Forecasting of National Academy of Sciences of Ukraine);
2. Legislative Framework for Regulation of Food Safety in Poland: Lessons for Ukraine (Economic Journal of National Forestry University of Ukraine).

V. WSPÓŁPRACA Z ZAGRANICĄ

W 2015 r. w ramach umów dwustronnych podtrzymano współpracę z 7 krajami: Chinami, Wietnamem, Ukrainą, Rumunią, Węgrami, Łotwą i Słowenią. Współpraca z Rosją pozostaje zawieszona.

Chiny

W roku 2015 r. IRWiR PAN kontynuował współpracę z Instytutem Rozwoju Wsi Chińskiej Akademii Nauk Społecznych w Pekinie, chociaż realizacja tematu: „Jak sprostać globalnym zmianom i narastającej niepewności co do przyszłości gospodarki rolnej i społeczności wiejskich – z perspektywy krajów przechodzących transformację w Europie Środkowo-Wschodniej i Azji” zakończyła się w roku 2014. W dniach 25 maja - 3 czerwca 2015 r. przebywała w Chinach siedmioosobowa delegacja IRWiR PAN. W trakcie pobytu w Chinach delegacja polska miała okazję odbyć spotkania w Instytucie Rozwoju Wsi Chińskiej Akademii Nauk Społecznych oraz w Instytucie Ekonomii Przemysłu Chińskiej Akademii Nauk Społecznych w Pekinie. To drugie spotkanie było następstwem krótkiej wizyty naukowców z tego Instytutu w IRWiR PAN jesienią 2014 roku i chęci obu stron do zdefiniowania obszarów możliwej przyszłej współpracy.

W dniu 27 maja 2015 r. miała miejsce wspólna polsko-chińska konferencja naukowa pt. „Agricultural Policies and Rural Development: China and Poland”. W ramach konferencji odbyły się trzy sesje:

1. Polityka wobec obszarów wiejskich i formy wspierania ich rozwoju;

2. Nowe technologie i zmiany demograficzne;
3. Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich.

Kolejnym elementem programu pobytu delegacji polskiej była podróż, w towarzystwie przedstawicieli Instytutu Rozwoju Wsi Chińskiej Akademii Nauk Społecznych, do Nankinu i Zhenjiang, gdzie delegacja IRWiR miała okazję zapoznać się z wdrażanym w Chinach nowym sposobem zagospodarowywania przestrzeni na obszarach rolniczych w okolicach Zhenjiang oraz zwiedzić gospodarstwo rolne w pobliżu Zhenjiang, produkujące ryż i pszenicę.

Ukraina

IRWiR PAN kontynuował w 2015 r. współpracę z Instytutem Badań Regionalnych imienia M.I. Doliszniogo Narodowej Akademii Nauk Ukrainy. Ponadto w 2015 r. podpisane zostało porozumienie o współpracy z Instytutem Ekonomii i Prognozowania Narodowej Akademii Nauk Ukrainy.

W dniach 17-19 maja 2015 r. przebywał w IRWiR PAN prof. Viktor Borshevskyy z Instytutu Badań Regionalnych NANU. Wizyta odbyła się w ramach współpracy dwustronnej między Polską Akademią Nauk a Narodową Akademią Nauk Ukrainy, której tematem jest „Transformacja systemu społecznego i gospodarczego na obszarach wiejskich”. Głównym celem wizyty było wygłoszenie na seminarium IRWiR PAN w dniu 18 maja 2015 roku referatu pt. „Stan rolnictwa Ukrainy i jego miejsce w gospodarce kraju”. W swoim wystąpieniu prof. Borshevskyy zaprezentował analizę działalności sektora rolnego na Ukrainie (dane dotyczące udziału rolnictwa w PKB, ludności aktywnej zawodowo w rolnictwie, wydajności pracy w sektorze rolnym oraz średnich zarobków w rolnictwie) oraz przedstawił dynamikę rozwoju rolnictwa ukraińskiego w latach 1990-2014. Następnie prof. Viktor Borshevskyy omówił z Dyrekcją IRWiR PAN perspektywy dalszej współpracy pomiędzy oboma Instytutami oraz możliwości przygotowania wspólnych wniosków w międzynarodowych projektach badawczych.

Rumunia

IRWiR PAN kontynuował w 2015 r. realizację wspólnego projektu badawczego z Instytutem Ekonomiki Rolnictwa Akademii Rumuńskiej pt. „Podobieństwa i różnice w rozwoju obszarów wiejskich Nowych Krajów Członkowskich UE – wnioski na przyszłość dla Rumunii i Polski”. W dniach od 22 do 27 listopada 2015 r. z wizytą w IRWiR PAN przebywali dr Camelia Anisoara Garvilescu, dr Monica Mihaela Tudor oraz dr Dan Marius Voicilas z Instytutu Ekonomiki Rolnictwa Akademii Rumuńskiej. Program pobytu gości obejmował udział w międzynarodowej konferencji „Ekonomia versus środowisko - konkurencyjność czy komplementarność”, organizowanej przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej - Państwowy Instytut Badawczy w Jachrance pod Warszawą w dniach 22-25 listopada 2015 r oraz spotkanie z Dyrekcją IRWiR PAN w dniu 27 listopada. Podczas spotkania omówiona została dalsza współpraca między oboma Instytutami, w tym plany wspólnych publikacji w czasopiśmie międzynarodowych i w kwartalniku IRWiR PAN „Wieś i Rolnictwo”.

Węgry

W dniach 28 września – 2 października 2015 r. przebywał w IRWiR PAN Prof. Imre Fertő z Instytutu Ekonomiki Węgierskiej Akademii Nauk. W dniach 29-30 września pracował z Prof. Katarzyną Zawalińską nad koncepcją artykułów poświęconych modelowaniu skutków Wspólnej

Polityki Rolnej (WPR) w Polsce i na Węgrzech. Ponadto omówił z Dyrekcją IRWiR PAN wspólny udział w projektach unijnych i wzajemne publikowanie artykułów w czasopiśmie, które wydają oba instytuty. Następnie w dniach 1-2 października Prof. Imre Fertő i Prof. Katarzyna Zawalińska wzięły udział w obradach Rady Europejskiego Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnych.

Z kolei w dniach 25-27 grudnia 2015 dr Vitaliy Krupin reprezentował IRWiR PAN na międzynarodowej konferencji pt. „Transition in Agriculture - Agricultural Economics in Transition” w Budapeszcie. Na konferencji tej wygłosił prezentację pt. „Development of small family farms in Ukraine”. W konferencji brało udział około 20 naukowców, w większości z Węgier, lecz również z Austrii, Czech, Niemiec, Włoch, Litwy, Polski, Wielkiej Brytanii.

Z prof. Imre Fertő – głównym organizatorem konferencji – ustalono zasady wspólnego wykorzystania bazy danych FADN, dotyczącej rolnictwa i rozwoju wsi, którą otrzymał partner węgierski. Ponadto nawiązane zostały kontakty z badaczami litewskimi, zainteresowanymi porównaniem wyników badań nad sytuacją w rolnictwie ukraińskim z badaniami dotyczącymi krajów nadbałtyckich.

Współpraca zagraniczna z pozostałymi krajami

Współpraca zagraniczna z pozostałymi krajami przebiegała na zasadach indywidualnych. Do krajów, z którymi Instytut współpracował na zasadzie udziału w projektach międzynarodowych i innych przedsięwzięciach naukowych tj. konferencjach, wymianie naukowej, wizytach studyjnych, sesjach treningowych należały m.in.: Australia, Austria, Belgia, Finlandia, Francja, Hiszpania, Holandia, Portugalia, Włochy.

Pracownicy IRWiR reprezentowali Instytut za granicą poprzez członkostwo w zagranicznych organizacjach (np. prof. Katarzyna Zawalińska jest członkiem EAAE Board a dr Mirosław Drygas, członkiem Executive Committee of the European Commission on Agriculture FAO) i komitetach redakcyjnych czasopism naukowych (np. prof. Zawalińska należy do Grupy Sterującej czasopisma EUROCHOICES). Ponadto brali udział w międzynarodowych konferencjach (m.in. prof. Katarzyna Zawalińska, prof. Jerzy Wilkin i prof. Dominika Milczarek-Andrzejewska zorganizowali z ramienia IRWiR PAN sesję specjalną w formie Debaty Oxfordzkiej na 29. konferencji Międzynarodowego Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnych w Mediolanie), spotkaniach eksperckich (np. dr Mirosław Drygas jest ekspertem Krajowej Rady Izb Rolniczych w Civil Dialogue Group on Direct Payments and Greening, dr Katarzyna Bańkowska jest delegatem Polski na posiedzenia grup roboczych OECD „Polityka Rolna i Rynek” oraz „Rolnictwo i Środowisko”) i konsultacjach na szczeblu UE.

Pracownicy IRWiR PAN uczestniczyli ponadto w pracach dwóch międzynarodowych konsorcjów, przygotowujących projekty w ramach programu HORYZONT 2020: 1. BETTERMEAL / Better Meals for Everyone: Recharging the nexus of Public Policies and Public Catering for Enhancing Health, Environment and Rural, Development 2. SAFERA / Small farmers, food businesses And Food security: an Evidence-based Regional Approach. Niestety żaden z nich nie otrzymał dofinansowania.

Oprócz tego, w ramach projektu NCN Harmonia pt. „Młodzież w krajach (post)komunistycznych - potencjał innowacyjny, nowe konteksty, nowe problemy i nowe wyzwania” w dniach 9-13 kwietnia i 7-11 maja 2015 odbyły się dwie serie seminariów naukowych w Sopocie z udziałem zagranicznych partnerów z ośmiu krajów: Niemiec, Węgier, Rumunii, Bułgarii, Łotwy, Rosji, Chin i Wietnamu.

VI. SEMINARIA OGÓLNOKRAJOWE W IRWiR PAN W 2015 ROKU

Raz w miesiącu Instytut organizuje seminaria ogólnoinstytutowe, na których spotykają się pracownicy naukowcy z całego kraju, zajmujący się problemami rozwoju wsi. Często uczestniczą w nich również pracownicy ministerstw, agencji, organizacji międzynarodowych i pozarządowych. Celem tych seminariów jest integracja rozproszonego środowiska naukowego, zajmującego się problematyką wiejską i dyskusja nad prowadzonymi w Instytucie badaniami. Referentami, oprócz pracowników naukowych Instytutu, są zapraszane uznane w Polsce autorytety naukowe a także osoby z praktyki gospodarczej. Są to jedyne seminaria w kraju, które w sposób multidyscyplinarny omawiają poszczególne zagadnienia przedstawiane przez referentów.

Data	Referent (ci)	Tytuł
12 stycznia 2015	Dr Ryszard Kamiński	Formy i perspektywy rolnictwa społecznego w Polsce w kontekście reorientacji zawodowej rolników i wielofunkcyjności gospodarstw rolnych
2 lutego 2015	Prof. dr hab. Stanisław Kowalczyk	Bezpieczeństwo i fałszowanie żywności – stary problem czy wyzwanie współczesność
2 marca 2015	Dr Adam Czarnecki	Turystyka drugich domów a możliwości rozwoju lokalnej gospodarki. Doświadczenia Polski i Finlandii
1 kwietnia 2015	Prof. Paolo Santacroce	WWW experiences of [food security] vulnerability analysis. (Who, Why, Where)
13 kwietnia 2015	Dr hab. Hanna Podedworna	Między gospodarką rodzinną a rynkiem: stosunki pracy w polskim rolnictwie z perspektywy socjologa
18 maja 2015	Prof. Victor Borszczewski Dr Vitaliy Krupin Dr Janusz Rowiński	Stan rolnictwa Ukrainy i jego miejsce w gospodarce kraju; Rozwój przetwórstwa rolno-spożywczego Ukrainy; Handel zagraniczny Ukrainy artykułami rolno-spożywczymi
1 czerwca 2015	Dr hab. Adam Wąs	Wpływ rosyjskiego embarga na rynek rolno-żywnościowy Unii Europejskiej – ujęcie modelowe
5 października 2015	Prof. dr hab. Maria Halamska	Struktura społeczna polskiej wsi i jej ewolucja w ostatnim ćwierćwieczu
9 listopada 2015	Prof. dr hab. Włodzimierz Dzun	Gospodarstwa rolne osób prawnych w procesie transformacji systemowej i integracji z UE (lata 1990-2013)
7 grudnia 2015	Dr Arkadiusz Ptak	Sołectwa w lokalnym systemie władzy

Sprawozdanie opracowali:

Dr Mirosław Drygas – Dyrektor IRWiR PAN

Dr hab. Katarzyna Zawalińska – z-ca dyrektora ds. naukowych IRWiR PAN

mgr Jan Caliński, mgr Zofia Śliwowska – Dział Organizacyjny IRWiR PAN

Fotografie na stronie tytułowej: Ewa Aniołkowska

ANEKS - WYKAZ PUBLIKACJI ZA 2015 ROK

WYNIKI DZIAŁALNOŚCI NAUKOWEJ – 2015

(Rozporządzenie MNiSW z dnia 13 lipca 2012 roku – Dz. U. z 2012 roku, poz. 877)

PUBLIKACJE W CZASOPISMACH NAUKOWYCH

1. Publikacja w czasopiśmie naukowym posiadającym współczynnik wpływu *Impact Factor* (IF), znajdującym się w bazie *Journal Citation Reports* (JCR) – lista A (od 15 do 50 pkt)

Lp.	Czasopismo	Lp. art.	Autor (autorzy)	Tytuł artykułu, rok, tom, str.	Liczba autorów/ liczba autorów z jedn.	Liczba pkt
1.	Rocznik Ochrona Środowiska (ISSN 1506-218X)	1.1	Patrycjusz Zarębski, Jacek Borzyszkowski, Mirosław Marczak	Sustainable Development and Tourism. Example of Investments Connected with the Installation of Solar Collectors in Seaside Lodging Facilities. Tom 17, rok 2015, s. 143-164.	3/1	15
Razem (1)						15,0

2. Publikacja w czasopiśmie naukowym nieposiadającym współczynnika wpływu *Impact Factor* (IF) wymienionym w wykazie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego, o którym mowa w § 14 ust. 3 pkt 2 rozporządzenia – lista B (od 1 do 10 pkt)

Lp.	Czasopismo	Lp. art.	Autor (autorzy)	Tytuł artykułu, rok, tom, str.	Liczba autorów/ liczba autorów z jedn.	Liczba pkt
1.	Barometr Regionalny (ISSN 1644-9398)	1.1	Barbara Gradziuk, Piotr Gradziuk	Foreign Trade of Biomass for Energy Purposes in Poland in the Years 2008-2014. Tom 13, nr 3, 2015, s. 153-159.	2/1	8
2.	Kultura Współczesna. Teoria, Interpretacje, Praktyka. (ISSN 1230-4808)	2.1	Izabella Bukraba-Rylska	Humanistyka współczesna: od hermeneutycznego „rozumienia” do somatycznego „doświadczenia”. Nr 2 (86) 2015, s. 90-102.	1/1	6
3.	Journal of Agribusiness and Rural Development (ISSN 1899-5241)	3.1	Wojciech Sroka, Wiesław Musiał	Wariantowa projekcja zużycia nawozów mineralnych w Polsce na lata 2014-2025. Nr 2 (36) 2015, s. 291-302.	2/1	9
4.	Logistyka (ISSN 1231-5478)	4.1	Piotr Cymanow, Wiesław Musiał, Aleksandra Grabińska	Przeptyw zasobów pracy w obszarach górzystych Podkarpacia w kontekście migracji ludności wiejskiej. Nr 1/2015, s. 36-41.	3/1	10
5.	Roczniki Naukowe Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu (ISSN 1508-3535)	5.1	Dominika Milczarek-Andrzejewska, Agata Malak-Rawlikowska, Jan Fałkowski	Pozycja rolników w łańcuchu żywnościowym na przykładzie sektora mleczarskiego w Polsce. Tom XVII, zeszyt 2, Warszawa – Poznań – Kołobrzeg 2015, s. 163-168.	3/1	8
		5.2	Marek Kłodziński	Kształtowanie się rozwoju przedsiębiorczości wiejskiej na tle ogólnokrajowych i europejskich tendencji. Tom XVII, zeszyt 3, Warszawa – Poznań – Kołobrzeg 2015, s. 175-179.	1/1	8
		5.3	Katarzyna Bańkowska	Pakiet klimatyczno-energetyczny determinantem przeobrażeń obszarów wiejskich. Tom XVII, zeszyt 4, Warszawa – Poznań - Kołobrzeg 2015, s. 16-20.	1/1	8
		5.4	Vitaliy Krupin, Andriy Pelehaty	Financial self-sufficiency of rural communities in Ukraine in the context of administrative-territorial reform. Tom XVII, zeszyt 4, Warszawa – Poznań - Kołobrzeg 2015, s. 155-160.	2/1	8
		5.5	Iwona Nurzyńska	Wspólna Polityka Rolna Unii Europejskiej a koncepcja zrównoważonej intensyfikacji rolnictwa. Tom XVII, zeszyt 4, Warszawa – Poznań - Kołobrzeg 2015, s. 209-214.	1/1	8
5.6	Monika Stanny, Wojciech Strzelczyk	Zróżnicowanie przestrzenne sytuacji dochodowej gmin a rozwój społeczno-gospodarczy obszarów wiejskich w Polsce. Tom XVII, zeszyt 4, Warszawa – Poznań - Kołobrzeg 2015, s. 301-307.	2/1	8		

		5.7	Patrycjusz Zarębski	Identyfikacja czynników rozwoju przedsiębiorstw na obszarach wiejskich w Polsce w ujęciu przestrzennym. Tom XVII, zeszyt 4, Warszawa – Poznań – Kołobrzeg 2015, s. 362-368.	1/1	8
		5.8	Adam Czarnecki	O spójności w planowaniu strategicznym dla rozwoju obszarów wiejskich. Tom XVII, zeszyt 4, Warszawa – Poznań – Kołobrzeg 2015, s. 44-49.	1/1	8
		5.9	Katarzyna Zawalińska, Edward Majewski, Adam Wąs	Długookresowe zmiany w dochodach z polskiego rolnictwa na tle krajów Unii Europejskiej. Tom XVII, zeszyt 6, Warszawa – Poznań – Kołobrzeg 2015, s. .	3/1	8
6.	Turystyka Kulturowa (ISSN 1689-4642)	6.1	Patrycjusz Zarębski	Wybrane elementy turystyki kulturowej jako czynnik rozwoju bazy noclegowej na obszarach wiejskich w Polsce. Nr 1/2015, s. 63-78.	1/1	7
		6.2	Anna Kłoczko-Gajewska, Ruta Śpiewak, Patrycjusz Zarębski	Aktywizacja obszarów wiejskich w oparciu o produkty żywnościowe, na przykładzie wsi tematycznych. Nr 12/2015, s. 37-50.	3/2	7
7.	Wieś i Rolnictwo (ISSN 0137-1673)	7.1	Miroslaw Drygas	Kryteria definiowania gospodarstw rodzinnych w wybranych krajach. Nr 1.1 (166.1) 2015, s. 11-22.	1/1	9
		7.2	Maria Halamska	Specyfika rolnictwa rodzinnego w Polsce: ciężar przeszłości i obecne uwarunkowania.. Nr 1.1 (166.1) 2015, s. 107-129.	1/1	9
		7.3	Ryszard Kamiński	Reorientacja zawodowa rolników i członków ich rodzin. Nr 1.1 (166.1) 2015, s. 167-186.	1/1	9
		7.4	Sylwia Michalska	Rolnictwo rodzinne a świat w przyszłości. Nr 1.1 (166.1) 2015, s. 187-195.	1/1	9
		7.5	Ruta Śpiewak	Globalne siły a nowa klasa chłopska. Nr 1.1 (166.1) 2015, s. 197-204.	1/1	9
		7.6	Magdalena Gajewska, Sylwia Michalska	Poród i macierzyństwo na wsi – zmiany doświadczeń i ról kobiet wiejskich. Nr 1.2 (166.2) 2015, s. 35-50.	2/1	9
		7.7	Sylwia Michalska	Współczesne Polki: jakie są i czego pragną? Recenzja książki. Nr 1.2 (166.2) 2015, s. 167-170.	1/1	9
		7.8	Izaskaw Frenkel	Przemiany demograficzne i aktywność ekonomiczna ludności wiejskiej w latach 2010-2013. Nr 2 (167) 2015, s. 33-62.	1/1	9
		7.9	Krystyna Szafraniec	Rolnicy a pozostali mieszkańcy wsi i miast. Analiza zmian sytuacji życiowej, postaw i orientacji politycznych po 1989 roku. Nr 2 (167) 2015, s. 63-82.	1/1	9
		7.10	Maria Wieruszewska	Przestrzeń wsi od strony wiedzy i doświadczenia. Nr 2 (167) 2015, s. 105-123.	1/1	9
		7.11	Marek Kłodziński	Zagrożenia i szanse stojące przed rozwojem sektora przedsiębiorczości wiejskiej. Nr 2 (167) 2015, s. 125-138.	1/1	9
		7.12	Marta Bład	Spółeczno-polityczny kontekst reform agrarnych II Rzeczypospolitej. Nr (167) 2015, s. 1193-203.	1/1	9
		7.13	Izabella Bukraba-Rylska	Stare-nowe strategie rolników. Recenzja książki Amandy Krzyworzeki <i>Rolnicze strategie pracy i przetrwania. Studium z antropologii pracy i przetrwania</i> . Nr 2 (167) 2015, s. 205-210.	1/1	9
		7.14	Patrycjusz Zarębski	Typy obszarów wiejskich w Polsce ze względu na poziom rozwoju społeczno-gospodarczego i dynamikę przedsiębiorstw. Nr 3 (168) 2015, s. 63-77.	1/1	9
		7.15	Vitaliy Krupin, Vasyl Chemerys	Financial backing as an element of infrastructural support for agricultural development: Ukrainian realities. Nr 3 (168) 2015, s. 79-89.	2/1	9
		7.16	Katarzyna Zawalińska, Jerzy Wilkin, Dominika Milczarek-Andrzejewska	„Rolnictwo we wzajemnie połączonym świecie” – relacja z 29. Konferencji Międzynarodowego Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnych (IAAE) w Mediolanie. Nr 3 (168) 2015, s. 147-155.	3/3	9
		7.17	Maria Wieruszewska	Recenzja książki Michela Maffesolego: <i>Rytm życia. Wariacje na temat wyobraźni ponowoczesnej</i> . Nr 3 (168) 2015, s. 173-176.	1/1	9
		7.18	Andrzej Rosner	Problem pomiaru poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego. Skala pomiarowa i jej właściwości. Nr 4 (169) 2015, s. 11-31.	1/1	9
		7.19	Maria Halamska	Zróżnicowanie społeczne „wiejskiej Europy”. Nr 4 (169) 2015, s. 47-65.	1/1	9
		7.20	Dominika Milczarek-Andrzejewska, Ruta Śpiewak	Organizacje rolnicze i ich wpływy na otoczenie – podejście teoretyczne z perspektywy socjologicznej i ekonomicznej. Nr 4 (169) 2015, s. 67-76.	1/1	9
		7.21	Wiesław Musiał	Recenzja monografii Adama Majchrzaka: <i>Ziemia rolnicza w krajach Unii Europejskiej w warunkach ewolucji wspólnej polityki rolnej</i> . Nr 4 (169) 2015, s. 153-159.	1/1	9

		7.22	Maria Wieruszewska	Recenzja książki Krystyny Romaniszyn: <i>Krótki wykład o utowarowieniu</i> . Nr 4 (169) 2015, s. 161-165.	1/1	9
		7.23	Izabella Bukraba-Rylska	Socjolog wobec młodych biednych na wsi. Recenzja książki Piotra Bindera: <i>Młodzi a bieda. Strategie radzenia sobie w doświadczeniu młodego pokolenia wsi pokółchozowych i popegeerowskich</i> . Nr 4 (169) 2015, s. 167-173.	1/1	9
8.	Zagadnienia Ekonomiki Rolnej (ISSN 0044-1600)	8.1	Włodzimierz Dzun	Wpływ utworzenia i rozdysponowania Zasobu Własności Rolnej SP na strukturę gospodarstw rolnych. Nr 3 (344) 2015, s. 48-72.	1/1	8
9.	Zeszyty Wiejskie (ISSN 1506-6541)	9.1	Maria Wieruszewska	Polski a europejski model wsi. Od Władysława Grabskiego do strategii „Europa 2020”. Zeszyt XXI, s. 25-42.	1/1	2
10.	Zeszyty Naukowe Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego – w Warszawie- Problemy Rolnictwa Światowego (ISSN 2081-6960)	10.1	Jan Górecki	Wybrane problemy rozwoju i transformacji rolnictwa. Tom 15 (XXX) 2015, zeszyt 1, s. 33-38.	1/1	8
		10.2	Jerzy Wilkin	Międzynarodowe uwarunkowania wykorzystania ziemi rolniczej. Tom 15 (XXX) 2015, zeszyt 1, s. 154-160.	1/1	8
Razem (2)						352,0

3. Publikacja w czasopiśmie znajdującym się w bazie w *European Reference Index for the Humanities (ERIH)* – lista C (od 10 do 14 pkt)

Lp.	Czasopismo	Lp. art.	Autor (autorzy)	Tytuł artykułu, rok, tom, str.	Liczba autorów/ liczba autorów z jedn.	Liczba pkt
BRAK PUBLIKACJI						
Razem (3)						0,0

4. Publikacja w innym zagranicznym czasopiśmie naukowym, w języku podstawowym w danej dyscyplinie naukowej lub językach: angielskim, niemieckim, francuskim, hiszpańskim, rosyjskim lub włoskim – 4 pkt

Lp.	Czasopismo	Lp. art.	Autor (autorzy)	Tytuł czasopisma, rok, tom, str.	Liczba redaktorów/ liczba redaktorów z jedn.	Liczba pkt
1.	Agricultural Economics and Rural Development (ISSN 1841-0375)	1.1	Krystyna Szafraniec	Rural – Urban – Peripheral: Durability of Civilisation Divides from the Perspective of Youth. Year XII, No. 2, Romanian Academy – Bucharest 2015, s. 143-156.	1/1	4
Razem (4)						4,0
OGÓŁEM PUBLIKACJE RECENZOWANE (1+2+3+4)						371,0

MONOGRAFIE NAUKOWE

1. Autorstwo monografii naukowej w języku podstawowym w danej dyscyplinie naukowej lub w językach: angielskim, niemieckim, francuskim, hiszpańskim, rosyjskim lub włoskim – 25 pkt

Lp. wyd.	Wydawca	Lp. mon.	Autor (autorzy)	Tytuł, miejsce i rok wydania, liczba str. całości (części autora)	Liczba autorów/ liczba autorów z jedn.	Liczba pkt
BRAK PUBLIKACJI						
Razem (1)						0,0

2. Autorstwo monografii naukowej w języku polskim (jeżeli język polski nie jest językiem podstawowym w danej dyscyplinie naukowej) lub w języku innym niż języki: angielski, niemiecki, francuski, hiszpański, rosyjski lub włoski – 20 pkt

Lp. wyd.	Wydawca	Lp. mon.	Autor (autorzy)	Tytuł, miejsce i rok wydania, liczba str. całości (części autora)	Liczba autorów/ liczba autorów z jedn.	Liczba pkt
1.	Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN	1.1	Włodzimierz Dzun	Gospodarstwa rolne osób prawnych w procesie transformacji systemowej i integracji z UE. IRWiR PAN, Warszawa 2015, s. 272. (ISBN 978-83-89900-56-2)	1/1	20
2.	Wydawnictwo Instytutu Maszyn Przepływowych PAN	2.1	Michał Jasiulewicz,, Waldemar Gostomczyk, Patrycjusz Zarębski	Wykorzystanie biomasy rolniczej do celów energetycznych. IMP PAN, Gdańsk 2015, s. 204. (ISBN 978-83-88237-42-3)	3/1	20

3.	Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa PIB – seria: Monografie i Rozprawy Naukowe	3.1	Piotr Gradziuk	Gospodarcze znaczenie i możliwości wykorzystania słomy na cele energetyczne w Polsce. IUNG PIB, Monografie i rozprawy Naukowe nr 45, Puławy 2015, s. 173. (ISBN 978-83-7562-089-4)	1/1	20
4.	Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej - PIB	4.1	Katarzyna Bańkowska, Cezary Klimkowski, Mieczysław Gruda	Ocena wybranych elementów unijnej polityki rolnej. IERiGŻ, Warszawa 2015, s. 132. (ISBN 978-83-7658-581-9)	3/1	20
Razem (2)						80,0

3. Autorstwo rozdziału w monografii naukowej w języku podstawowym w danej dyscyplinie naukowej lub w językach: angielskim, niemieckim, francuskim, hiszpańskim, rosyjskim lub włoskim – 5 pkt

Lp. wyd.	Wydawca	Lp. mon.	Autor (autorzy)	Tytuł, miejsce i rok wydania, liczba str. całości (części autora)	Liczba autorów/ liczba autorów z jedn.	Liczba pkt
1.	Ashgate Publishing Limited (Series: The Dynamics of Economic Space)	1.1	Krystian Heffner, Adam Czarniecki	Linking Locally: Second Home Owners and Economic Development of the Rural Community. [w:] Economic Development in Rural Areas. Functional and Multifunctional Approaches. Edited by: Peter Dannenberg, Elmar Kulke. University of Vechta, Germany 2015, s. 185-210. (ISBN 978-1-4724-4481-3)	2/1	5
2.	European Rural Development Network (ERDN)	2.1	Vitaliy Krupin	Ukrainian rural areas: a hidden development potential or a potential burden for Europe. [w:] Rural transformations under Common Agricultural Policy 2007-2013 and future development. Editors: Dan-Marius Voicilas, Monica-Mihaela Tudor. Rural areas and development, vol. 11, European Rural Development Network, Warsaw-Bucharest 2014, s. 121-129. (ISBN 978-83-7658-543-7)	1/1	5
3.	Instytut Rozwoju Miast	3.1	Krystyna Szafraniec	Educational opportunities and the aspirations and choices of rural youth in Poland. [w:] Towards Urban-Rural Partnerships in Poland. Preconditions and potential. Praca zbiorowa (ed.) Magdalena Dej, Karol Janas, Oskar Wolski. IRM, Kraków 2015, s. 69-82. (ISBN 978-83-65105-03-5)	1/1	5
4.	Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego	4.1	Ruta Śpiewak	Rural Area Inhabitants in the Context of the New Model of Rural Area Development. [w:] Young Researchers and the Problems of Polish Rural Areas. Praca zbiorowa (red. naukowa) Katarzyna Zajda, Sylwia Michalska. Łódź 2015, s. 7-14. (ISBN 978-83-7969-842-4)	1/1	5
		4.2	Sylwia Michalska	Evolution of Social Roles of Rural Women in Poland: Facilitating and Constraining Factors. [w:] Young Researchers and the Problems of Polish Rural Areas. Praca zbiorowa (red. naukowa) Katarzyna Zajda, Sylwia Michalska. Łódź 2015, s. 83-100. (ISBN 978-83-7969-842-4)	1/1	5
		4.3	Adam Czarniecki	The Changing Role of Small Towns as Sales and Supply Markets for Rural Hinterland. [w:] Young Researchers and the Problems of Polish Rural Areas. Praca zbiorowa (red. naukowa) Katarzyna Zajda, Sylwia Michalska. Łódź 2015, s. 147-168. (ISBN 978-83-7969-842-4)	1/1	5
Razem (3)						30,0

4. Autorstwo rozdziału w monografii naukowej w języku polskim (jeżeli język polski nie jest językiem podstawowym w danej dyscyplinie naukowej) lub w języku innym niż języki: angielski, niemiecki, francuski, hiszpański, rosyjski lub włoski – 4 pkt

Lp. wyd.	Wydawca	Lp. mon.	Autor (autorzy)	Tytuł, miejsce i rok wydania, liczba str. całości (części autora)	Liczba autorów/ liczba autorów z jedn.	Liczba pkt
1.	CeDeWu Sp. z o.o.	1.1	Patrycjusz Zarębski	Uwarunkowania instytucjonalne lokalizacji inwestycji związanych z produkcją biogazu. [w:] Biogazownie. Rynek, konkurencyjność, analiza efektywności. Praca zbiorowa (red.) Dorota Niedziółka. Warszawa 2015, s. 13-32. (ISBN 978-83-7556-771-7)	1/1	4

2.	Instytut im. Oskara Kolberga	2.1	Izabella Bukraba-Rylska	Dzieła wszystkie Oskara Kolberga – propozycja ujęcia energetycznego. [w:] O dziele Oskara Kolberga w dwusetną rocznicę jego urodzin. Praca zbiorowa (red.) Ewa Antyborzec. Poznań 2015, s. 407-423. (ISBN 978-83-932586-9-7)	1/1	4
3.	Instytut Rozwoju Miast	3.1	Krystyna Szafraniec	Między wsią i miastem. Przestrzeń edukacyjna a aspiracje i wybory edukacyjne wiejskiej młodzieży. [w:] Współpraca miejsko-wiejsko w Polsce. Uwarunkowania i potencjał. Praca zbiorowa (red.) Magdalena Dej, Karol Janas, Oskar Wolski, IRM, Kraków 2015, s. 73-84. (ISBN 978-83-65105-01-1)	1/1	4
4.	Komitet Socjologii PAN	4.1	Izabella Bukraba-Rylska	„Lawina” i „kamienie”, czyli pole akademickie w procesie transformacji. [w:] Szkolnictwo wyższe, uniwersytet, kształcenie akademickie w obliczu koniecznej zmiany. Praca zbiorowa (red.) Marek S. Szczepański, Krystyna Szafraniec, Anna Śliz, Warszawa 2015, s. 61-77. (ISBN 978-83-63305-22-2)	1/1	4
5.	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Wydawnictwo Pascal sp. z o.o.	5.1	Monika Stanny, Andrzej Rosner	Obszary wiejskie strukturalnie zróżnicowane – kierunki przemian. [w:] III Kongres Nauk Rolniczych „Nauka – Praktyce”. Badania naukowe w procesie kształtowania polskiej wizji Wspólnej Polityki Rolnej i Wspólnej Polityki Rybackiej. Praca zbiorowa (red. naukowa) Eugeniusz Karol Chylek, Mariusz Pietras. MRiRW, Warszawa 2015, s. 185-192. (ISBN 978-83-7642-661-7)	2/2	4
6.	Oficyna Wydawnicza Szkoła Główna Handlowa w Warszawie	6.1	Ryszard Kamiński	Wieś dobrym miejscem na starość. Polskie i zagraniczne przykłady rolnictwa społecznego. [w:] Wykluczenie społeczne osób starszych na wsi – mit czy rzeczywistość. Praca zbiorowa (red. naukowa) Mirosława Janoś-Kresło. SGH, Warszawa 2015, s. 217-237. (ISBN 978-83-8030-027-9)	1/1	4
7.	Polskie Towarzystwo Ekonomiczne	7.1	Wiesław Musiał, Tomasz Wojewodziec	Bariery przemian agrarnych w rolnictwie polskim – poszukiwanie rozwiązań innowacyjnych. [w:] Problemy rozwoju rolnictwa i gospodarki żywnościowej w pierwszej dekadzie członkostwa Polski w Unii Europejskiej. Praca zbiorowa (red. naukowa) Andrzej Czyżewski, Bogdan Klepacki. PTE, Warszawa 2015, s. 91-109. (ISBN 978-83-88700-79-8)	1/1	4
8.	Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR	8.1	Marta Bład	Człowiek i ekonomia w świetle katolickiej nauki społecznej. [w:] Ekonomia jest piękna? Księga dedykowana Profesorowi Jerzemu Wilkinowi. Praca zbiorowa (red.) Łukasz Hardt, Dominika Milczarek-Andrzejewska. Warszawa 2015, s. 27-44. (ISBN 978-83-7383-754-6)	1/1	4
		8.2	Izabella Bukraba-Rylska	Polska wieś w Unii Europejskiej: pytanie o „Wielką Narrację”. [w:] Ekonomia jest piękna? Księga dedykowana Profesorowi Jerzemu Wilkinowi. Praca zbiorowa (red.) Łukasz Hardt, Dominika Milczarek-Andrzejewska. Warszawa 2015, s. 293-304. (ISBN 978-83-7383-754-6)	1/1	4
		8.3	Adam Czarniecki, Marek Kłodziński, Monika Stanny	Przestrzenny wymiar wielofunkcyjności wsi. Typologia gmin według form użytkowania ziemi. [w:] Ekonomia jest piękna? Księga dedykowana Profesorowi Jerzemu Wilkinowi. Praca zbiorowa (red.) Łukasz Hardt, Dominika Milczarek-Andrzejewska. Warszawa 2015, s. 305-318. (ISBN 978-83-7383-754-6)	3/3	4
		8.4	Mirosław Drygas, Iwona Nurzyńska	Zrównoważona intensyfikacja – mit czy realna szansa? [w:] Ekonomia jest piękna? Księga dedykowana Profesorowi Jerzemu Wilkinowi. Praca zbiorowa (red.) Łukasz Hardt, Dominika Milczarek-Andrzejewska. Warszawa 2015, s. 336-350. (ISBN 978-83-7383-754-6)	2/2	4
		8.5	Włodzimierz Dzun	Wpływ przyspieszenia przemian własnościowych w rolnictwie na zmiany w strukturze prawnowłasnościowej i obszarowej gospodarstw rolnych. [w:] Ekonomia jest piękna? Księga dedykowana Profesorowi Jerzemu Wilkinowi. Praca zbiorowa (red.) Łukasz Hardt, Dominika Milczarek-Andrzejewska. Warszawa 2015, s. 351-368. (ISBN 978-83-7383-754-6)	1/1	4
		8.6	Dominika Milczarek-Andrzejewska, Katarzyna Zawalińska	Konflikty wokół ziemi – czy Wspólna Polityka Rolna może je łączyć? [w:] Ekonomia jest piękna? Księga dedykowana Profesorowi Jerzemu Wilkinowi. Praca zbiorowa (red.) Łukasz Hardt, Dominika Milczarek-Andrzejewska. Warszawa 2015, s. 407-422. (ISBN 978-83-7383-754-6)	2/2	4
		8.7	Jerzy Wilkin	Czy ekonomia jest nauką humanistyczną? [w:] Socjologia społecznienia. Księga dedykowana Profesorowi Mirosławowi Marody. Praca zbiorowa (red.) Mikołaj Lewicki, Sławomir Mandes, Anna Przybylska, Małgorzata Sikorska, Cezary Trutkowski. Warszawa 2015, s. 177-188. (ISBN 978-83-7383-761-4)	1/1	4

9.	Wydawnictwo Księży Młyn	9.1	Maria Wieruszewska	Dyskursy przestrzenne – wybrane aspekty. [w:] Przestrzenie i ludzie. Konteksty antropologiczne. Praca zbiorowa (red.) Grażyna Ewa Karpińska, Aleksandra Krupa-Ławrynowicz. Łódź 2015, s.23-42. (ISBN 978-83-7729-298-3)	1/1	4
10.	Wydawnictwo Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego	10.1	Sylwia Michalska	Kobiety wiejskie dawniej i dziś – nowe szanse czy nowe ograniczenia? [w:] Nierówności społeczne we współczesnym świecie. Praca zbiorowa (red.) Agnieszka Wołk, Anna Potasińska. Warszawa 2015, s. 180-192. (ISBN 978-83-65224-14-9)	1/1	4
11.	Wydawnictwo SGGW	11.1	Sylwia Michalska	Tradycyjni aktorzy w nowych rolach – zmiany ról kobiet wiejskich jako przykład zmian społecznych na wsi. [w:] Nowi sprawcy zmian społecznych na wsi. Praca zbiorowa (red. naukowa) Hanna Podedworna, Andrzej Pilichowski, Wojciech Knieć. Warszawa 2015, s. 129-147. (ISBN 978-83-7583-612-7)	1/1	4
		11.2	Maria Wieruszewska	Autowizerunek współczesnych regionalistów ze wsią w tle. [w:] Nowi sprawcy zmian społecznych na wsi. Praca zbiorowa (red. naukowa) Hanna Podedworna, Andrzej Pilichowski, Wojciech Knieć. Warszawa 2015, s. 182-202. (ISBN 978-83-7583-612-7)	1/1	4
		11.3	Jerzy Wilkin	Główne uwarunkowania rozwoju szkolnictwa wyższego w Polsce. [w:] Program rozwoju szkolnictwa wyższego do 2020 r., część IV. Finansowanie szkół wyższych ze środków publicznych. Praca zbiorowa (red.) Jerzy Wilkin. Warszawa 2015, s. 13-19. (ISBN 978-83-7583-620-2).	1/1	4
		11.4	Jerzy Wilkin	Kierunki reform systemu finansowania uczelni wyższych – wnioski i rekomendacje. [w:] Program rozwoju szkolnictwa wyższego do 2020 r., część IV. Finansowanie szkół wyższych ze środków publicznych. Praca zbiorowa (red.) Jerzy Wilkin. Warszawa 2015, s. 107-115. (ISBN 978-83-7583-620-2).	1/1	4
12.	Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku	12.1	Vitaliy Krupin	Development of rural areas of Ukraine during economic transformations: peculiarities, obstacles and future directions. [w:] Gospodarka – społeczeństwo - finanse w Europie Środkowo -Wschodniej w latach 1989-2014. Praca zbiorowa (red. naukowa) Robert W. Ciborowski, Ryta I. Dziemianowicz, Aneta Kargol-Wasiluk, Marian Zalesko, Białystok 2014, s. 61-72. (ISBN 978-83-7431-445-9)	1/1	4
Razem (4)						84,0

5. Redakcja naukowa monografii wieloautorskiej w języku podstawowym w danej dyscyplinie naukowej lub w językach: angielskim, niemieckim, francuskim, hiszpańskim, rosyjskim lub włoskim – 5 pkt

Lp. wyd.	Wydawca	Lp. mon.	Redaktor (redaktorzy)	Tytuł, miejsce i rok wydania, liczba str. całości (części autora)	Liczba redaktorów/ liczba redaktorów z jedn.	Liczba kt
1.	Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego	1.1	Katarzyna Zajda, Sylwia Michalska	Young Researchers and the Problems of Polish Rural Areas. Praca zbiorowa (red. naukowa) Katarzyna Zajda, Sylwia Michalska. Łódź 2015, s.185.	2/1	5
Razem (5)						5,0

6. Redakcja naukowa monografii wieloautorskiej w języku polskim (jeżeli język polski nie jest językiem podstawowym w danej dyscyplinie naukowej) lub w języku innym niż języki: angielski, niemiecki, francuski, hiszpański, rosyjski lub włoski – 4 pkt

Lp. wyd.	Wydawca	Lp. mon.	Redaktor (redaktorzy)	Tytuł, miejsce i rok wydania, liczba str. całości (części autora)	Liczba redaktorów/ liczba redaktorów z jedn.	Liczba kt
1.	IRWiR PAN – seria: Problemy Rozwoju Wsi i Rolnictwa	1.1	Andrzej Rosner (redaktor naczelny serii wydawniczej)	Monografie w serii – Problemy Rozwoju Wsi i Rolnictwa IRWiR PAN (w 2015 roku – 1 pozycja)	1/1	4
2.	Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR	2.1	Łukasz Hardt, Dominika Milczarek-Andrzejewska	Ekonomia jest piękna? Księga dedykowana Profesorowi Jerzemu Wilkinowi. Praca zbiorowa (red.) Łukasz Hardt, Dominika Milczarek-Andrzejewska. Warszawa 2015, s. 510. (ISBN 978-83-7383-754-6)	2/1	4
3.	Wydawnictwo SGGW	3.1	Jerzy Wilkin	Program rozwoju szkolnictwa wyższego do 2020 r., część IV. Finansowanie szkół wyższych ze środków publicznych. Praca zbiorowa (red.) Jerzy Wilkin. Warszawa 2015, s. 115. (ISBN 978-83-7583-620-2).	1/1	4
Razem (6)						12,0
OGÓŁEM MONOGRAFIE NAUKOWE I PODRĘCZNIKI AKADEMICKIE (1+2+3+4+5+6)						211,0